

१६८

दर्ता नं.: ४८/२०७६/७७

पुर्खा दय्क तकगु सम्पत्ति, भरीगु कला व संस्कृति
पिकाक-भक्तपुर नगरपालिका

पुर्खा दय्क तकगु सम्पत्ति, भरीगु कला व संस्कृति

ह्वय द्या

नेपाल संवत् १९४६ कछलाथ्व: / २०८२ कार्तिक १५ / 2025 Nov./ ल्या: १४२, दाँ: ८

चीनया अनुसन्धानकर्ता विश्वोड पो
नपांया पुचः ख्वप नगरपालिकाय

पीडाकगु नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्याया न्हू दँ या भिन्तुना च्यालीसं
(२०८२ कार्तिक ४ गते)

; Dkfb sLo

@)*@ sflt\$!%, c^s !^*, jif*

स्वपय देशं दुनयँ व देशंपिनयया पर्यटकपिनिगु चहलपहल

सांस्कृतिक नगर खप देशय देशं दुनय व देशं पिनयया पर्यटक पिनिगु चहल पहल अपलं खानय दयो वगु दः । सेप्टेम्बर महिनानिसें नोभेम्बर महिनातक देशंपिनयया पर्यटकपुं चाह्यू वैगु ई जक धाई । भाद्र २३ व २४ गते नेपालय जेन-जि आन्दोलनं देया अपलं संरचनात मितयो नौ याडः ब्यूसेलिं असुरक्षा सन्देश विदेशय डाडः वान । उगु इलय अपलं पर्यटकपिसं थमनं याडागु 'बुकिङ्ग' खारेज याकला धाय्गु बु खाँ न्यनय दः ।

खपय चाह्यू वैपुं पर्यटकपिन्ता धःसा उलि बाँमलाक लिच्चः लागु खानय मरु । आ.व. २०८२ / ८३ या स्वलाखय जक ४७ हजार स्वयो अपः देशं पिनयया पर्यटकपिसं खप दे चाह्यू वगु ल्याचा दःसा कार्तिक महिनाया ११ गते तकखय १० हजार ३१३ म्हा विदेशी पर्यटकपुं खपय चाह्यू वगु खानय दः । अथे धाय्गु न्हिं दृष्टि ल्याखं विदेशी पर्यटकपुं खपय चाह्यू वगु खानय दः । अथेहे देशंदुनयया पर्यटकपुं नं अपलं द्रहँ वयो च्वंगु खानय दः । खपया प्राचीन सम्पदात ल्यंकः, म्वाकः, भिंकःतःगु, इलय ब्यलय सांस्कृतिक ज्या भूवःव सुचुकुचुं अःखप दे पर्यटकपुं छक मवसे मगागु गन्तव्य थाय जुयो वगु दः ।

नेपालय द्रहँ वैपुं पर्यटकपुं मध्ये २५ निसे ३० प्रतिशत पर्यटकपुंखपय द्रहँ वगु ल्याखं क्यडः च्वंगु दः । वांगु आ.व.सं थ्यं मथ्यं २ लाख ५० हजार विदेशी पर्यटकपुं खप चाह्यू वगु खानय दः । तःभ्वखाचा, कोभिड भ्वल्वयया इलय विदेशी पर्यटकपुं द्रहँ वगु हे मरुला धाय्थें च्वं । गुकिं सयकःथुइकः अः देशं दुनयया पर्यटकपुं दुकाय्गु ज्याखय नगरपालिकां बःयाडः वयो च्वंगु दः । शनिवार वा मेमेगु विदाया दिनय लाय्कुली, तःमारी, दत्तात्रय थजगु सम्पदा लागाय् देशं दुनयया पर्यटक पिनिगु चहलपहलं धात्थें हे खप देशय देशं दुनय व देशं पिनयया पर्यटकपुं मन क्वसायकः वगु खानय दः ।

थ्वहे खाँयात बिचःयाड खप नगरपालिकां नगर दुनयया थी थी लागाय छसिकाथं सवारी साधन निषेध यायां यंकय्गु नीति क्वःछ्यूगु दः । डादा च्यादा हाँ निसें लायकु लागाय सवारी साधन ह्यके मबियगु यागु खःसा तःमारी निश्चित ई फ्याडः सवारी साधन त मह्यकगु खः । थुकिता खपया जनता व पर्यटकपिसं नं बांला तायकगु दः ।

मनूत हुल जुइकः अपलं चाह्यू वसेलिं सवारी साधनत व्यवस्थित काथं द्रहँ प्यहँ जुयता कार्तिक १५ निसें छ्यलय्गु याडः खप नगरपालिका वडा नं. ४ बोलाछें निसें राममन्दिर ताँ थिइकः अलय खप नगरपालिका वडा नं. ३ वंशगोपालनिसें बाराही ताँ तक प्यपांग्रा दःगु सवारी साधन छकाथं (एकतर्फी) जक यंकय् दैगु यागु दः । कार्यालयया इलय अपलं समस्या वै थें च्वंगुलिं अःयाता सुथाय्सिया ८:०० ताइलय निसें १०:०० ता इलयतक व न्हिनय ३:०० ताइलय निसें सध्या कःया ७:०० ताइलय तक जक छखय् रं जक यंकय् दैगु यागु दः ।

सर्वसाधारण जनताता द्रहँ प्यहँ जुयता छुंकाथंया समस्या मजुयम धायो नगरपालिकां विशेषध्यान तःगु खानय दः । नगरपालिकाया छगू छगू ज्याखय नगरबासीपिनिगु उलिहे साथ व ग्वाहाली दयो च्वंगु दः । पर्यटकपिन्ता अःपुक, काथंछिंक चाहिलयता छिंकः यागु, छखरं जक वयगु वा वानय्गु यागु ज्याखय सकलसिया ग्वाहाली दैगु नगरपालिकाया विश्वास खः ।

पिकाक-खप नगरपालिका/सम्पादक-आशाकुमार चिकंबञ्जार, डेस्कटप-धन लक्ष्मी त्यात, आवरण सज्जा- राजन बनमाला, थाकू- भक्तपुर अफसेट प्रिन्टर्स फोन ल्याः ०१-६६१३०४३, ई-मेल- khwopapau@gmail.com

अवसर खःला वा योऽयता

नारायण मान बिजुवछें (हरिबहादुर श्रेष्ठ)

छसिकाथं:

क्याम्पसया कौला छँ (चमेना गृह) म्हेगः म्हेग थें हुल मजु । कलेजया न्हँगु भवन दानयगु ठेक्का चाय्किगुलिं निर्माण व्यवसायीपुं कौला छँ मुडः चवना । अलय नेम्हा प्यम्हा वास्तुकलाविदपुं नं मेगु टेबुलय चवडः चिया त्वनयता पिडः चवना । अलय नेम्हा मिजमचापिसं चिया हयो टेबुलय तयो बिल । समाजशास्त्रया ब्वनामिपुं न्हापाथें तुं छखय्-छखय् लिडुकः तयो तःगु टेबुल व मेच त प्यकुन् प्यकुन् मिलय याडः फेतुडः हल । अलय समोसा व चिया न्हि धायो चवन ।

रमां तस्कं लयतायो धालः “पासापुं लकस (वातावरण) याय् खाय् कोपनहेगनया शिखर सम्मेलनय् अफ्रिकी व ल्याटिन अमेरिकी देया प्रतिनिधिपिनिगु भूमिका तस्कं हे बांला तायका । अफ्रिकी देशं विकसित देया उद्योगधन्दां पिकःगु कार्बन सकल गरिब जनतां चोत फय माल च्वंगुदः । भूमण्डलीय तापक्रम वृद्धिं (थव बँग्वाराय क्वाज अप्वयो) वुं म्हेवचा सैगु, थीथी ल्वयत प्याहाँ वैगु, न्हँगु ल्वयत खानय् दैगु, स्वं सिमा थजगु

वनस्पतित व जीव जन्तु न ताडः वानिगु, गुकिं थव बँग्वाराय व भी मन्तयता नं तस्कं बाँमलागु लिचवः लाकी । अथे जूगुलिं विकसित देतय्सं कार्बन उत्सर्जन (पिकाइगु) ज्या म्हेवचा याय्गु बचनपां नियम दय्के मःगुलि अफ्रिकी प्रतिनिधिपुं दृढ खानय् दः । अथेहे भेनेजुयलाया राष्ट्रपति ह्यूगो चाभेज, बोलिभियाया राष्ट्रपति मोरालसं कार्बन पिकाइगु औद्योगिक देतय्सं ‘क्योटो प्रोटोकल’ ता मानय् मयागुलिं, जूगु लिचवः क्यडः विरोध यागु खः । ३० करोड जनता दःगु सं.रा. अमेरिका व १ अर्ब ३० करोड स्वयो अपः जनता दःगु देश चीनया कार्बन पिकःगुया भाला उथिं जुय फैमखु धायो ल्याटिन अमेरिकी प्रतिनिधिपिसं कुंखिगु खः ।

“थुकाथं विश्व सम्मेलनय् साम्राज्यवादी देशत खाडः जनताया तं प्वंकगु सियदत अलय ओबामाता राष्ट्रपति दय्कः अरब देशत, अफ्रिका महादेश व ल्याटिन अमेरिकी जनताया विरोध म्हेवचा याय्गु अमेरिकी साम्राज्यवादया रवसः तःमलात ।”

रमेशं मुसुमुसु न्हयलः तान- “अमेरिकी राष्ट्रपति ओबामां थःगु भाषण धुंकः सम्मेलनया खुँ लॉ चां बिसे वानय् माला । गरिब देया प्रतिनिधिपिसं निश्चित खाँ क्वःछिडः वानय्गुलि थःथःगु ल्याहाँ वानय्गु टिकटया चिन्ता मकः ।

“थुगुसी तःमिगु व बल्लागु देशत गरिब देशपाखं कुनयगु यात ।” घण्टी थात । ब्वनामिपुं समोसा व चियाया धेबा पुलः कक्षाय् द्वँ वान । निर्माण व्यवसायीपुं व वास्तुकलाविदपुं ब्वनामिपिनिगु खाँ न्यडः च्वंगु जुल । छम्हा व्यवसायीं चियाया धेबा कौला छँया साहुता व्यूब्यू न्यन- “साहुजी

नकतिनि चिया त्वडः वापुं ब्वनामिपुं छु राजनीति शास्त्र ब्वनिपुं मचात खःला ?”

“मखु हजुर, वपुं फुक्क समाज शास्त्र ब्वनिपुं ब्वनामिपुं खः । कौला छँया साहु जुं लिसःबिल - “समाजशास्त्रया ब्वनामिपिसं नं राजनैतिक बहस याई ।”

चिया त्वडः दांम्हा छम्हा वास्तुकलाविदं अजुयायो न्यनि- “समाजशास्त्र व व्यवसायिक विषयया ब्वनामिपुं यां राजनैतिक बहस याइ धःसा राजनीतिशास्त्र, इतिहास व अर्थशास्त्रया ब्वनामिपुं भन गजपुं जुइगु जुई ?”

“मखु हजुर ! थव क्याम्पसया मानविकी ब्वनिपुं ब्वनामिपुं साहित्य पाखय् अपलं क्वसः । अलय विज्ञान प्रविधिखय् अपलं खाँ ब्याकी ।” पसल्यां लिसः बिल ।

निर्माण व्यवसायी व वास्तुविदपुं वं वयाता वं वयाता स्वस्वं न्हयलः न्हयलः मनया जिज्ञासाया खाँयाता कालबिल यायां कौला छँ प्याहाँ वान ।

अलय क्याम्पसया मू लुखाय (गेटय्) चवडः पत्रिका मिडम्हा मचा हाल चवन - “वीर अस्पतालया डाइरेक्टर दय्केता एक करोडया घूस, विदेशी वास कम्पनीया तहांगु लाहा..... ।”

“पूर्वप्रधानमन्त्री व शिक्षा मन्त्रीया आत्म समीक्षा, असफलतां याडः राजनीतिपाखं सन्यास ।”

निर्माण व्यवसायीपुं ख्वः ह्योकः पौ (पत्रिका) न्याडः चवन । मेम्हा पौ मिडम्हा मचा नं तःतः सलं हाल - “निर्माण व्यवसायीपिसं याडः हे थमनं मखुथाय् पला तयो मखु मखुगु ज्या नं याय मःगु निर्माण मन्त्रीं अख्तियार दुरुपयोग्य स्वीकारोक्ति (स्वीकार यात) ।”

पुंजीवादया लाँपुं समाजवादया आजुइ श्यंकय फैमखु

नगर प्रमुख सुनिल प्रजापति

वांगु डादा खुदानिसें स्वन्ति नखा दायें दाँसं धाय्थें अथेयाय, थथेयाय मद्यकः अन्योल याडः चवंगु दः । देशां देछिया नेवः तय्ता संस्कृतिपाखं छथाय्सं मुंकः स्वापु स्वाडः तःगु दः । येँ, यल व खवप दे स्वंगू जिल्लाय् तुं तलेजु दः । स्वनिगलय चवंपिसं तलेजुया लिधंसाय् नखा चखा डायकेगु याई । खवप नगरपालिकां छुं दाँ हाँनिसें स्वापु दःपुं ज्योतिष, तलेजुया राजोपाध्याय, आचाजु, पुजारीपुं मुडः बैठक तयो खाँ क्वःछिडः वगु खः । लक्ष्मी पुजा, म्हापुजा व किजापुजा सुथाय् याय्गु नेवः तय्ता उलि व्यवहारिक मजु । फुक्कसिया सल्लाहकाथं तिथि-मिति मिलय याडः थुगुसी छसिकाथं कार्तिक ३, ४ व ५ गते स्वन्ति डायकेगु खाँ क्वःछ्यगु खः । नेवः तय्गु संस्कृतिता छगू हे काथं याय्ता बिस्कं पात्रो (पत्रा) मःथें चवडः वल ।

थुगुसी भाद्र २३ व २४ गते नेपालय् मतिमतयाथें जःगु घटना जुल । न्हूँ पुस्ता (जेन-जी) पिसं भ्रष्टाचार मद्यकेगु खाँयाता कायो आन्दोलन याता । उगु नेन्ह्या दुनय् ७६ म्हा नेपःमि पिनिगु ज्यान वान । नेपः या ऐतिहासिक धरोहर सिंहदरबार, सर्वोच्च अदालत, संसद भवन, अख्तियारया कार्यालय नपां सच्छिखा मयाकं सरकारी भवन, निजी छें (आवास) त व्यापारी भवनत मितयो नौ याडः बिल । देया खबौं तका मयाकया सम्पत्ति नौ याडः बिल । २०४६ साल निसें देशया सम्पत्तिता थःगु सम्पत्ति थें मति तयो पालं पः शासन याडः जनताता शोषण याडः वपुं शासक दलया नेतात के.पी. ओली, शेरबहादुर देउवा व प्रचण्ड बिसेवानय् मःगु ई वल । देउवा व वया जहान उब्लेया परराष्ट्र

मन्त्री आरजु देउवा अमिगु छें हे दायकः चवनय् माल । छम्हा हे नेतातय्गु छें सुरक्षित मजुल । सेनां इलय हे उद्धार मयागु जूसा स्थिति मेकाथं हे जूइगु जुई ।

वहे आन्दोलनया क्वाजलय् पूर्व प्रधान न्यायाधिश सुशीला कार्की प्रधानमन्त्री जुल अलय निर्वाचित संसद विघटन यात । न्हूंगु निःस्वांगु सरकारं फागुन २१ गते निर्वाचन याय्गु क्वःछ्यगु दः । अः देशं निर्वाचन याडः शान्तिपूर्ण लायें ल्याहाँ वय्गु कुतः याडः चवंगु दः । भीगु सरकार थापाच कमजोर गथे जुला ? नेन्ह्या दिनय् हे गथे थ्यं मथ्यं स्वब्व खय् नेब्व (दुईतिहाइ) दःगु सरकार क्वदला ? थव खाँ चाकलीं न्हि थाडः वगु न्यनय दः । २०४६ साल निसें नेपाली कांग्रेस, एमाले व माओवादी पालंपः शासन यागु खः । व पार्टीतय्सं गुब्लें हे जनताया भिं याय्गु ज्याखय् पला मछिं । विकासया नामय फय मफयक भ्रष्टाचार, न्ह्यागु थासय भागबन्डाय् नियुक्ति व स्वय हे मफयक पक्षपात व

अमेरिकां थःगु आर्थिक उवाहालीं एन.जि.ओ. व आइ.एन.जि.ओ. पारखं न्ह्याकिगु आन्दोलनत थीथी रङ्गया नां बिई । जर्जियाय् कलेजी क्रान्ति २००३, युक्रेनय सुन्तला क्रान्ति २००४, किर्गिस्तानय् द्यूलिय क्रान्ति २००५ व फिलिपिन्सय 'पहेलो क्रान्ति' थजगु हलिमयया ५० गू स्वयो अपः देशय् अमेरिकी गुप्तचर विभाजं 'रङ्गिन क्रान्ति' याकय् धुंकल ।

पार्टीया बिस्कं पहः हे जुल । वहे पार्टीया सरकारं नेपाल थजगु कृषि प्रधान देशय् दाल, जाकी, तरकारी व फलफूल नपां दायें खबौं तकाया विदेशं न्याडः ह्यमःगु, दायें ८/९ लाख ल्यासे ल्याम्होपुं विदेशय् ज्या मःवानय्गु नामय प्याहाँ वाडः चवंगु, दायें १५ खर्ब व्यापारघाटा व २७ खर्ब सार्वजनिक ऋण कुबिक तःगु दः । धातथें धाय्गु खःसा, अमिसं देशता पवंगी हे याय धुंकल । उकीं शासक दल खाडः जनता असन्तुष्टि प्वंकः तं पिकागु खः । वपुं दलत वैचारिक रुपं फवाका जुय धुंकल । पिनय नं छक जक ध्वाय मःगु खः न्हूंगु पुस्तां वहे काथं ध्वाडः सरकार क्वथयो

सच्छि व खुड्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

बिल । साम्राज्यवादी व विस्तारवादी शक्तित संक चवनि मखु । अपुं गैर सरकारी संस्था (एन.जि.ओ.) व अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था (आइ.एन.जि.ओ.) पिनिपाखं जनताया असन्तोष दुनय म्हेत चवनि । अमेरिकां थःगु आर्थिक ग्वाहालीं एन.जि.ओ. व आइ.एन.जि.ओ. पाखं न्ह्याकिगु आन्दोलनत थीथी रङ्गया नां बिई । जर्जियाय् कलेजी क्रान्ति २००३, युक्रेनय सुन्तला क्रान्ति २००४, किर्गिस्तानय् ट्यूलिय क्रान्ति २००५ व फिलिपिन्सय 'पहेलो क्रान्ति' थजगु हलिमयया ५० गू स्वयो अपः देशय् अमेरिकी गुप्तचर विभाग 'रङ्गिन क्रान्ति' याकय् धुंकल ।

नेपाली राजनैतिक दलया नेता, कार्यकर्ता व प्रशासकपुं

विदेशी संघ-संस्था तय्गु ज्याइवःख्य न्ह्याब्लें होस याडः चवनयमः । विदेशी तय्सं राजनीति, अर्थतन्त्र, न्याय व प्रशासनिक लागाय् क्वत्यलय फःपिन्ता लाय् छ्यली, अन्तर्राष्ट्रिय सिरपां छाय्पिई अलय छात्रवृत्ति नपां मेमेगु थीथी सुविधात लःल्हाई । लिपा अमिसं ब्वलांकपुं मनूतय्ता हे देया न्ह्यलुवा याडः हछ्याई । नपां बफादार दलालत ब्वलांकी । नेपःया अःयाय्पुं प्रधानमन्त्री व मन्त्रीत अमेरिकी संस्था बारबरा फाउन्डेसनया दुजः जुयो चवंपुं, छम्हा नेम्हा मन्त्रीत समता

फाउन्डेसन खःसा गुम्हां अन्तर्राष्ट्रिय पुरस्कार कायो चवंपु खः । नेपःया राजनीतिख्य भारतं तप्यंक हस्तक्षेप याडः वगु दः धयो नेपःमिपिसं विरोध याडः वगुलि अः मन्त्रीमण्डलय चवडः चवंपुं दुजःपिनिगु ख्वालं गनां अमेरिकां अपलं क्वत्यलः यंकिगु मखुला ? धाय्गु न्ह्यसः दाँ वयो चवंगू दः ।

सरकारं प्रतिनिधि सभाया निर्वाचन क्वः छिगू दः । एमालें संसद् पुनःस्थापनाता बःयाय्गु खाँ क्वःछित । संविधानता हकनं ज्या छ्यलः यंकय्ता दलत निर्वाचन वा संसद् पुनःस्थापना नेगूमध्ये छगूलि मवांसें मगा । निर्वाचन लोकतान्त्रिक विधि जूगुलिं सङ्कटया अःपुक निकास क्वःछ्यगु न्हि ल्याख्य हे निर्वाचन क्वचाय्केगु खः । संसद् पुनःस्थापनाया मागं द्वन्द्व जूइगु खतरा खानय् दः । दे द्वन्द्वय् वान धःसा कन्हेया दे खतराय् लाय् फः । अजगु स्थितिं वैदेशिक हस्तक्षेप दुकाय्ता ग्वाहाली याई ।

२०६२ सालया आन्दोलनय संसद् पुनःस्थापनाया मंकः भागय् एमालेया बांलागु मति मतम्हा खः । प्रतिनिधिसभाय् ने.का. या बहुमत दःगुलिं एमाले पुनःस्थापना याय्गु मति मतम्हा खःसा

देशय् दुनय स्थानीय निकाय ख्य एमालेया बहुमत दगुलिं नेका स्थानीय निकाय पुनःस्थापनाया पक्षख्य मरु । व नेगू दलया स्वार्थ याडः दे ताईतक जनप्रतिनिधिपुं मदयकः चवनय् माल । जनआन्दोलनया बलय संसद् पुनःस्थापना पक्का जूसेलिं तिनि २०६३ वैशाख ११ गते एमाले केन्द्रीय समिति संसद् पुनःस्थापना याय्गु क्वःछ्यगु खः । उगु इलय के.पी. ओली 'सीम्हा मनू दें वसाजक विघटन जूगु संसद् पुनःस्थापना जुई' धःगु खः । वहे दल अः थमनं याडः विघटन जूगु संसद् पुनःस्थापना याडः ओली हकनं प्रधानमन्त्री जुयगु म्हागस म्हांक चवंगु दः । थव अजु चायपुगु खाँ खः ।

मेपिनिगु छँ मि तयो अशान्ति याडः जूइपिनिगु छँ नं छुं नं इलय् मिं न्वय फः । अशान्ति द्वहँ वय फःधाय्गु खाँ लुमांकय् मज्यु । सं.रा. अमेरिकाया राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्प हलिमयया थीथी देशय् क्वत्यलय्गु, हतालं (आक्रमण) कय्गु व लाकः काय्गु ज्या याडः चवंगु दः । वं हलिमयया मेमेगु देशय् थःगु उज्जं न्ह्याय् मः धाय्गु मति तै अलय् यत्थें त्वःतः तःम्हा द्वहँसाँ थें व्यवहार याडः चवंगु दः ।

अःपहः पाडः वल । अमेरिकाय् ब्याक्क लाखौं मनूतय्सं ट्रम्पविरोधी प्ले कार्ड ज्वडः लायँ प्याहाँ वयो सःथ्वयकः चवंगु दः । प्रदर्शनकारीतय्सं ट्रम्प प्रशासनं स्वास्थ्य सेवाख्य यक्व बजेट कताकःगु अर्बपति तय्गुजक भिं जूइगु स्वगु, मित्र देशय् सामान दुकाय्गुलि यक्व यक्व कर कःगु, तानाशाही पहः कयंगु थजगु थी थी ट्रपं बियो चवंगु दः । सन् १७७६ निसं अमेरिकाय् राजतन्त्र मरु अलय वहे देशय् 'नो किङ्स' या नामं नारा थ्वकः लायँ विरोध याडः प्याहाँ वगु दः । ट्रम्पया व्यवहार सुनं तानाशाही जुजुयाय्गु स्वयो म्हवचा मखु । जुजु म्वः धाय्गु सन्देश अमेरिकी प्रदर्शनय् खानय् दः । छन्हू तु हे २६० गू स्वयो अपः थासय् प्रदर्शन

सच्छि व खुडच्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

यागु उगु प्रदर्शनीसं ७० लाख स्वयो अपः मनूतयसं बवति कःगु अनुमान यागु दः । संसारया मेमेगु कमजोर देशता क्वत्यलः आनाया प्राकृतिक स्रोत व साधानत थःगु लाहातय् लाकयगु अमेरिकी साम्राज्यवादया पहः खः । अमेरिकी साम्राज्यवादया विरोध हलिमय ब्याक्क याय मःगु दः ।

अमेरिकाहे पाजुडः ग्वाहालीयाडः, इजरायलं स्वतन्त्र प्यालेस्टिनीतय्ता यागु बर्बर दमन नं नेदा फूत । उगु इलय ६७ हजार स्वयो अपलं मनू सीतसा सच्छिखय गुडुखा छँ त ध्वस्त जूगु सञ्चारमाध्यमं धायो च्वंगु दः । सलंस अस्पताल, कलेज, विश्वविद्यालय धू जुय धुकलसा सलंस चिकित्सकपुं व पत्रकारपुं स्याय धुकल । अथेनं प्यालेस्टिनी जनतां पुलिंचुयो कपः क्वमछुकनि । देशभक्ति जःगु भावना गथे जुयमः धायगु खाँ वीर प्यालेस्टिनी जनतापाखं सय्के मः । नेपःमि पिसं नं छम्हाजक देशभक्त ल्यं दःतलय् विदेशीया क्वत्यला स्वीकार याय मज्यू । हि छफुति, सास छम्हू दःतलय ल्वाय मः ।

इजरायलया प्रधानमन्त्री बेन्जामिन नेतान्याहु संयुक्त राष्ट्रसंघय् वां बलय् आना बवतिकःवपुं थीथी देया प्रतिनिधिपिसं बहिष्कार याता । अलय वयागु विरोधय नाराबाजी नं याता । अःआना युद्ध विराम याय तांगु दः । अथे नं इजरायलं उकिता हाचां गायो गाजा क्षेत्रय आक्रमण याडः तुं च्वंगु दः । व फुक्क अमेरिकी साम्राज्यवादं याडः हे जुयो च्वंगु खः । संयुक्त राष्ट्र संघय् प्यालेस्टिन राज्यता मान्यता बियगु प्रस्तावय् १५० गू स्वयो अप देशया समर्थन दय्कं दय्कं सं.रा. अमेरिकाया विशेषाधिकारं (भिटों) याडः पारित जुय मफः । थुकीं इजरायलं प्यालेस्टिनय् आक्रमण याकयगुलि दकलय् तःहांगु लाहा अमेरिका यायगु हे दः धाय्छि । न्यतान्याहु अमेरिकाया बफादार दलाल खः ।

नेपालय समाजवाद उन्मुख राज्य व्यवस्था दः । समाजवादय शिक्षा व स्वास्थ्यया लाग्ना गथे जुयमः ? उत्पादनमुखी व लाहातय ज्या दैगु सीपमूलक शिक्षा, छतिहे मयाकसिं फुक्कसिता उथिंयंकः भिंगु बांलागु शिक्षा बियगु व शिक्षाया फुक्क जिम्मेवारी राज्यं काडगु व्यवस्था समाजवादी शिक्षा खः । नेपालय अः शिक्षाया जिम्मेवारी निजी क्षेत्रता बियो व्यापारी (न्याय मिय या वस्तु) थें यागु दः । पक्षपात व पाकः शिक्षा बियो राज्य शिक्षाया जिम्मेवारी बिसे वानय् तांगु दः ।

अथेहे स्वास्थ्यया फुक्क जिम्मेवारी नं राज्ययायगु हे जूइगु, फुक्क जनताया स्वास्थ्य उपचारय् उथिंयंक याय फयके मःगु नपां फुक्क उपचारया सेवा धेबा स्वायकः याय दैगु व्यवस्था समाजवादी स्वास्थ्य नीति खः । अः निजी लाग्नाता स्वास्थ्य लाग्नाय् लाय् छ्यलय्ता प्रोत्साहन याडः सरकार स्वास्थ्य उपचारया जिम्मेवारी छखय लिडः वांगु दः । उकीं नेपालय सिद्धान्तय् समाजवाद उन्मुख राज्य जूसा नं थानाया शासक दलतय्सं पुँजीवादउन्मुख व्यवहार याडः च्वंगु दः । पुँजीवादया लाँपु ज्वडः समाजवादया आजुइ थ्यनिमखु ।

खप नगरपालिकां खप विश्वविद्यालय निःस्वाडः जनताया काय म्हाय्यपिन्ता दांकः चिकित्सक दय्केगु तातुना तःगु दः । सरकारया असहयोगं व ज्या पूमवाडः च्वंगु दः । जनताया काय म्हाय्यपिन्ता दांकः गुणस्तरीय चिकित्सकपुं बलांकयगु बचं ब्यूगु नगरपालिकाता विश्वविद्यालय चाय्केगु स्वीकृति मब्यूपुं सरकारत फुक्क जनताया सरकार जुय फैमखु ।

(नेपाल मजदुर किसान पार्टीया केन्द्रीय दुजः नपां खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुं कार्तिक ४ गते मध्यपुरय क्वचःगु २७ कगू विविध भाषा साहित्य सम्मेलनय बियो दय्गु न्वचु -सं.)

इनाप

खप नगरपालिका पाखं पिथाड च्वंगु स्वप पौ बः छि पौ खय् बांलागु चवसु त बियो ग्वाहाली याड दिसँ । उगु रचनाया ल्य ज्या याड पारिश्रमिक बियगु खाँ खप नगरपालिकाया २०७७ श्रावण २६ गते च्वंगु बैठकं क्वः छ्यूगु खाँ ब्याक चवडा ।

सम्पादक
रुचप पौ

सङ्कट ज्यंकय्गु लाँपु संसद पुनःस्थापना लाकी निर्वाचन ?

एमालेया नकतिनि क्वचगु केन्द्रीय समितिया बैठक लोकतन्त्र व संविधान रक्षाया निंति संसद पुनःस्थापनाख्य वानय्गु खाँ क्वःछित । अजुचाय्पुगुं खाँ थौया पहः एमालेया दम्भ व घमण्ड याडः वगु खः । एमाले, नेका व माओवादीया पालं पः शासनया इलय देश भ्रष्टाचारय् लुकुबिडः वान, वैदेशिक ऋण फ्यांफय मफयकः अप्वयो वान । नपां ज्या मालय्गु नामय अपलं ल्यासे ल्याम्होपुं विदेशय् वानय् माल । शिक्षा व स्वास्थ्य थजगु जनताया आधारभूत आवश्यकता सरकारं पूर्वांकः बिय मफूत । जनताया असन्तोष फय मफूक दत । न्हूगु पुस्तां शासक दलतय्गु नांतक न्यनय् मन मदयकल । दे ब्याकः असन्तोष जुयो च्वंगु इलय जेन-जी आन्दोलनय् इनाप यासेलिं गांगु घयमोलय् मितय्थें छन्हूंतुं देशया महत्वं जःगु सरकारी, निजी व मेमेगु संस्थाया भवनत मितयो ह्योगु याडः बिल । थ्यं मथ्यं दुइतिहाइया सरकार राजिनामा बियो ज्यान जोगय याडः बिसे वानय् माल ।

थुथु इलय सुशीला कार्कीया न्ह्यलुवाय् सरकार दयकल । वयागु हे सिफारिसे संसद विघटन याता । न्हूगु सरकारं निर्वाचन याडः निर्वाचित संसदता सरकार लःल्हाय्गु धायो जुयो च्वंगु दः । आन्दोलनया विशेष स्थितिख्य दयकगु सरकार जूगुलीं थव संविधानकाथं दयकगु सरकार खहे मखु । अथेनं संविधानता मस्येकसें न्ह्याकय्गु व संविधानय् मःकाथं हिलः देशता न्हपायाय्गु स्थितिख्य ह्यगु खःसा दलतय्सं न्हूगु निर्वाचन वा संसदया पुनःस्थापना नेगमध्ये छुपु लाँपु मल्यसें मगा । उकिमध्ये दकलय बांलागु गुगु खः, राजनैतिक दलतय्सं अः क्वःछिय मःगु खाँ थवहे खः ।

अः अपलं राजनैतिक दलत न्हूगु जनादेशय वानय्गु बांलागु लाँपु मति तयो च्वंगु दः । एमाले न्ह्यलुवाया सरकारया पालय् देशय् थौया सङ्कट वगुलिं अपुक न्हांकय् बियगु एमालेया जिम्मेवार नं खः । अथेनं एमालेया निपंखं देशय् द्वन्द दुकाइगु खतरा अप्वयो च्वंगु दः । सरकारं निर्वाचन याकय्ता च्वडः च्वंकंतु निर्वाचन याय मफूसा अलय देशय अराजकता डाडः वान धःसा अःयायगु जक मखु जुय फःगु क्षतिया जिम्मेवार नं इतिहासं एमालेता हे पः याई ।

सुशीला कार्कीता भाद्र २७ गते के.पी. ओलीया सिफारिसय् राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलं प्रधानमन्त्री यागु खः । थःगु सिफारिसय दयकम्हा प्रधानमन्त्रीता असंवैधानिक व अलोकतान्त्रिक धाय्गु खःसा उगु असंवैधानिक ज्या न्ह्याकय्गु एमाले नेता केपी ओलीं हे यागु मखुला ?

२४ भाद्र लिपा केपी ओली नपां शासक दलया नेतातय्ता

विवेक

सेनां सुरक्षित थासय् मयंकगु जूसा अवस्था छु जुल ज्वी ? धाय थाकु । केपी ओलीता मकवानपुर या सुपारीटार ब्यारेक, शेरबहादुरता छाउनी ब्यारेकय् व मेमेपुं नेतातय्ता मेमेगु थासय सुरक्षित तययंकगु खः । न्ह्यागु हे जूसां व छगू आन्दोलन खः । नेन्हुया आन्दोलनय् यक्वसिया हि बःवांगु दः । वहे आन्दोलनं याडः न्हूगु सरकार निःस्वांगुलिं संवैधानिक व असंवैधानिक खःला दक हालः हे च्वनय् म्वः । आन्दोलनं संविधान व कानुनया पाता पुइकः स्वयो च्वनि मखु । शक्तिं फुक्क खाँयाता बैध याई ।

आन्दोलन अलय ह्यूपा संविधान दून वइगु नं मखु । २०४६ सालया आन्दोलन व २०६२/६३ या ह्यूपा राजनैतिक दलतय्सं उब्जेया संविधान दुनय च्वडः यागु नं मखु । कार्की न्ह्यलुवाया सरकार विशेष परिस्थितिता सम्बोधन याय्ता दयकगु सरकार खः । निर्वाचनता मुख्य जिम्मेवारी बियो दयकगु सरकार जूगुलिं राजनैतिक दलत दुमथ्याकः निर्वाचन जुय फैमखु । निर्वाचन दलपिन्ता हे मःगु खः, मेपिन्ता मखु । निर्वाचन याकय् मफूसा उकिं सुयाता फाइदा जुई ? स्वापु दःगु दलतय्सं बिचः याय मःगु विषय खः ।

सरकारं इलय ब्यलय दलतय्ता बैठक सःतय मः । सरकार निःस्वांगु लच्छी फुय धुकल । छकतक नं सर्वदलीय बैठक सःमतगु सरकारया कमजोरी पक्ष खः । छगू छगू बैठक राष्ट्रपति कार्यालय सःतः छलफल मयासा सरकारप्रति दलपिनिगु विश्वास म्हुवः जुयो वानि । उकीं सरकार व दलपिनि दथ्वी भन तापाकय्गु जक ज्या याई । कार्तिक १ गते सुरक्षा निकाय, स्वतन्त्र बुद्धिजीवी पिनिगु बैठक शीतल निवासय सःतःगु बुर्खां प्याहाँ वल । उकीं जनताया मनय् भिंगु खाँ वानि मखु ।

सर्वदलीय बैठकय् हे प्रधानमन्त्री कार्की राष्ट्रपतिया लिघंसाय् बैठक सःतागु खाँ काना । उकीं सरकार दलत खाडः ग्यागु अर्थ क्यं । सरकारं खःधःसा निर्वाचन अःपुक याकय् फः । निर्वाचनया वातावरण दयकेगु व मःकाथंया ग्वाहाली याय्गु जक सरकारया ज्या खः । निर्वाचन क्वचायेकगु जिम्मेवारीयां निर्वाचन आयोग याय्गु खः । आयोग निर्वाचनया निंति तयार जूगु अवसस्थाय् सरकारं कपः स्याकः च्वनय् म्वं । बरु असन्तुष्ट दलतय्ता सःतः सम्भेयाकः निर्वाचनय् ब्वति काय्केगु वातावरण ब्वलांकय्गु पाखय् सरकारया कुतः जुयो च्वनय् मः ।

निर्वाचन जुय मफूसा वनं लिपा देश भन् सड्कटया गालय दुनिगु पाखय् फुक्कसिता सचेत याय्गु सरकारया ज्या खः ।

ओली सरकारं श्वनं हाँ नेकतक संसद् विघटन यात । व संविधान काथंया मखु । नेकतुं सर्वोच्च पुनःस्थापना याडः बिल । वहे दलं अःयाय्गु विघटनता असंवैधानिक धाय्गु नैतिक दृष्टिं मिलय मजु । उब्लेया सरकारया न्ह्यलुवा याम्हा दलया ल्याखं निर्वाचनय् बुयफः धाय्गु ग्याडः नं पुनःस्थापनाया खाँ हछ्यागु जुयफः । अः संसद पुनः स्थापनाया माग याडः हिगू रिट सर्वोच्चय दता जूगु दः । अदालतं छन्हु न्हा छन्हु लिपा उकिया फैसला न्यकिहे तिनी । अथेनं संसद विघटन राजनैतिक विषय खः । राजनैतिक विषयया निर्णय नं राजनैतिक तवरं हे जुयमः धाय्गु जक खः ।

न्ह्यागु राजनैतिक विषयया निर्णय अदालतं याड्गु दिन वल धःसा नेपालय संसदीय सर्वोच्चता मजुसें अदालतया सर्वोच्चता जुई । संसद्या औचित्यता म्हवँ जुयो वानि । सुशीला कार्कीया न्ह्यलुवाय सरकार 'आवश्यकता व सिद्धान्त' काथं निःस्वांगु खः । संविधानकाथं मखु । उकी हे अःयाय्गु संविधानं उकिता न्हांकी मखु । संविधानता हकनं खःगु थासय् ह्यता जूसां निर्वाचन याय् मः ।

२०६२/६३ या आन्दोलन व संसद पुनःस्थापना

उब्लेया प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवां २०५९ जेठ ८ गते प्रतिनिधिसभा विघटन याता । उगु इलय देशां देछिया स्थानीय निकायत जनप्रतिनिधि मरुगु थाय जुल । संसद विघटनलिपा देश जनप्रतिनिधि मरुगु थाय जुल । उब्लेया राजनैतिक दलतय्सं संसद्या पुनःस्थापनाता आन्दोलनया मंकः माग दय्कला । माओवादी सशस्त्र संघर्ष दे डांकः डाडः वान । देउवां धःगु इलय चुनाव याकय् मफूत । उब्लेया जुजु ज्ञानेन्द्र देउवाता असक्षम धायो मेगु सरकार दयकल । उगु सरकारं नं चुनाव याय् मफूसेलिं हकनं देउवाता हे प्रधानमन्त्री याता । अलय २०६१ माघ १९ गते देउवाता ककुपिडः ज्ञानेन्द्र थमनं हे फुक्क राज्य शक्ति लाहातय् काला । दलत थ्यं मथ्यं प्रतिबन्धित अवस्थाय् थ्यन । व प्रतिगमन खः ।

प्रतिगमनया विरुद्ध दलतय्गु आन्दोलन स्यल्लाक हज्याडः वान । संसद पुनःस्थापना फुक्क सिया माग खः । अलय एमाले न्हपानिसें हे संसद पुनःस्थापनाया पक्षखय् मरु । विघटित संसद्य नेकाया बहुमत दःगुलिं एमाले अपलं पालिकाय् त्याकः च्वंगुलिं नेकां स्थानीय निकाय पुनःस्थापना याय्गु मति मयागु खः । व नेगु दलया थःथःगु स्वार्थ याडः देश दां दांतक जनप्रतिनिधिविहीन याडः तल । हिंदा हिंदादा लिज्याडः वान । आन्दोलनया बलं संसद पुनःस्थापना जूड्गु पक्का जुय धुंकः जक २०६३ साल वैशाख ११ गते (संसद पुनःस्थापना जूखुनं हे) बहनीथाय् च्वंगु

एमाले केन्द्रीय समितिया बैठकं संसद् पुनःस्थापनाया खाँ क्वः छिगु खः । देया आवश्यकता स्वयो थःगु दलया स्वार्थ स्वयो एमाले निर्णय याय्गु यागु व छगू जक मखु यक्व हे दः, उकि मध्ये व छगू नं खः ।

एमाले निर्वाचनखाडः छाय् बिसे वानय ताना ?

भाद्र २३ व २४ गतेया जिम्मेवार एमाले जूगु व दुने दुने नं ओली कमजोर जुयो वांगुली एमाले निर्वाचन खाडः ग्याडः बिसेवानय् तांगु जुयमः । माधव नेपालया नां कायवं जक हे 'म्हुत कुला याय् मः' दक हेपे याड्महा केपी ओली अः थी थी काल खण्डय् एमाले पाखं त्वः तः वापुं नेता कार्यकर्तापिनिगु योगदानं एमाले पार्टी दःगु खः धायो फुक्क (माधव नेपाल, भलनाथ खनाल पुं नपां) सिता छँ ल्याहाँ वा दक इनाप याडः च्वंगु दः । उलिजक मखु विद्या भण्डारीया सदस्यता नवीकरण मयाय्गु निर्णय याकम्हा ओली केन्द्रीय समितिया बैठकय् धाल - "सुं नं थाना विद्या भण्डारीया थःछँ जक वय म्वँ । जिं वयकता बांलाक म्हासिया । काथं मछिगु इलय वयकया उपचारया लागिं निर्णय याकय् बियागु खः । जि अःपुगु इलय याय्महा मखु काथंमछिनिगु इलय याय्महा पासा खः ।" भण्डारी दखय् अपलं केन्द्रीय दुजः पिसं नुवासेली ओली थमनं हे भण्डारीता सदस्यता नवीकरणया पला छियगु खाँ पिल्हवगु मति यागु काथं उगु भनाइता काय्गु यागु दः ।

सरकारया दायित्व

निर्वाचन याय्गु जिम्मेवारी दःम्हा सरकारं निर्वाचनया ग्वसः ग्वय्गुलि हे बः याय्मः । निर्वाचनया खाँयँ दलत नपां छलफल याय्गु, निर्वाचन आयोगया लागिं मःगु निर्वाचनया हलं ज्वलंत दयकेता ग्वाहाली व मिलय याय्गु नपां जनताता शान्ति सुरक्षाखय् दुक्क जुय फैगु वातावरण दयकेता मदिक हज्याय मः ।

मन्त्रीतय्सं फेसबुकय् च्वगु सुयाय्गु खाँयाता महत्व मब्जुसें उकिता लिसः बियो मच्चंसें, सुसु भ्रष्टाचारी खः अमिता छम्हा छम्हा सिता त्वः मफिडकसि कारबाही हज्याकय् मः । भ्रष्टाचारीतय्ता कारबाही यागुलिं दलतय्सं अनेक द्वपं बिय फः । अलय सरकारं उकिता वास्ता याडः चवनय मज्यू । भ्रष्टाचारया विरुद्ध दांगु आन्दोलनया जगय् दयकगु सरकार जूगुलिं शासक दलत तंचःसा जनताया साथ धःसा दयों तं च्वनि । उकीं भ्रष्टाचारीपिन्ता कारबाही याय्गुलिं सरकार लिफिलिफी जुयो चवनय मज्यू ।

न्हपा- न्हपा याय्गु निर्वाचनया इतिहास स्वयगु खःसा निर्वाचन यायूता १२० न्हँ दयवं गा । आयोगकय् गाक्क ई दः । चुनावय् सुनं ब्वति काइ वा मकाइ धाय्गु खाँ मखु, चुनाव स्वतन्त्र, निष्पक्ष याय् मः । निर्वाचन हे अः याय्गु सरकारं समस्या ज्यंकय्गु बांलागु लाँपु जुयफः ।

तताकेहँया स्वापु दःगु शान नान सहर व यालोड महोत्सव

उपप्रमुख रजनी जोशी

छुं नं देया विकास व आनाया समाजया ज्याइवः या दापु उगु देया राजनीतिक नीतिया लिघंसाय जुई । देता भिंगु लाँपुइ यकिंगु सिद्धान्त अलय इमानदार व दत्तचित्त राजनैतिक नेतातयगु कुतलं दे हज्याइगु (भौतिक/सामाजिक) पक्का नं खः धःसां पाइ मखु । समाजवादी व्यवस्थापाखं साम्यवादपाख्य हज्याय फःसाजक दे धात्थें दिगो विकास याय फै । थुकिया लागिं थःस्वयो न्हा मेपिन्ता दयकेमः धाय्गु भावना तयमः ।

अथेहे समाजवादी व्यवस्था, समाज च्व न्याकय्गु ज्या नपां भौतिक सामाजिक विकासपाख्य हज्याडः वाडः च्वंगु चिनियाँ शिचाडः (तिब्बत) या छगू सहर खः शाननान । थुगु सहर यालोड खुसी सिथयया तिब्बती पठारय् च्वंगु खः । ख्वप दे व तताकेहँया स्वापु दःगु सहर शाननान पहाडै पहाडं व खुसी छुट्य् याडः तःगु दः । अथेनं तताकेहँया स्वापु तय धुडानिं नेगु सहर सांस्कृतिक, व्यापारिक, स्वास्थ्य व पर्यटन थजगु लागाय् भनभन क्वातुगु स्वापु दयो वगु दः । अः बिचः व अनुभवया कालबिलं नेगु सहरया स्वापु भन भन क्वातुयो वांगु मति जुयो वगु दः ।

सन् २०२५ नेपाल व चीनया कूटनीतिक स्वापुया ७० दा व ख्वप नगर व शाननान सहरया तताकेहँया स्वापु तःगु गुदा क्यंगु वर्ष खः । यालोड थुगु थासयया महत्वं जःगु खुसी खः । तिब्बतया यालोड खुसी भारत व बङ्गलादेश थ्यनकिं ब्रम्हपुत्र खुसी काथं म्हासिइकी । थुगुसी यालोड संस्कृति व पर्यटन महोत्सव ग्वसःग्वयो तताकेहँ दशवीया स्वापु नवीकरण/स्वास्थ्य उपकरणया ग्वाहाली व हलंज्वलं लःल्हाय्गु ज्याइवःया लागिं ख्वप नगरपालिकाया प्रतिनिधिपुचःता ब्वंगु जुल । थुगु ब्वनाता पूवांकय्ता ख्वप

नगरपालिका कार्यपालिकापाखं उपप्रमुखया न्ह्यलुवाय च्याम्हासिया पुचः शाननानया उगु महोत्सवय् ब्वति काय्गु खाँ क्वः ज्यगु खः । उगु पुचः असोज ३ गते शाननान सहरय् वानय्ता येंनं प्रस्थान याडा ।

ल्हासा विमानस्थलय् जहाज दिकय्गु इवल्य आकाशं खानय् दःगु शाननान सहर तस्कं हे व्यवस्थित व बांला खानय् दत । विमानस्थलया व्यवस्थापन, सुरक्षा व्यवस्था नपां मेमेगु नं तस्कं व्यवस्थित जू । विमानस्थलया आगमन कक्षसं शाननान सहरया विदेश विभाग निर्देशक सि लु ओ (Xi Luo), विदेश विभाग अधिकृत अऊ चु माऊ चिङ्ग (Ou Zhee Zing) नपांया पुचलं जिमिगु पुचःता दुनुगलं निसें लुमुगु लसकुस यात । ख्वप नगरया तताकेहँया स्वापु दःगु शाननान सहर व शिचाडया (तिब्बत) राजधानी ल्हासाया डान्ह्या भ्रमण व थीथी उद्योग/ कृषि/ ब्वनयकुथि/ अस्पतालत स्वयगु मौकासं कायागु थीथी जानकारीं चीन समाजवादी सिद्धान्तया लिघंसाय साम्यवाद उन्मुख दे काथं हज्यागु देखः धाय्गु मति वान । थुगु थासय थ्यंक स्वयां समाजवादी बन्दोबस्तया जिमिसं तप्यंकः अनुभव याय दत । थुकि छुं दसुकाथं क्वय् न्हि थानयः

उत्पादनया साधनत राज्यया अधिनय जुय मःगु

शाननान वानय्गु इवल्य समुद्री सतहया खायँ ३७,७५० मि. च्वय च्वंगु Dwarf स्याउ बाय् स्वः वाडाबलय स्याउ बाया लागिं सरकार याय्गु ६० प्रतिशत लाय व ४० प्रतिशत निजी लाय छ्यलः न्याक च्वंगु सिय दत । सरकार व निजी नेगूलिं थःगु

सच्छि व खुडच्यागूगु स्वप पौ. ब.छि पौ (पाक्षिक)

धाय्गु मति, मेहेनत छमा चिच्या मागु स्याउ मा खय हे १५ किलोतक स्याउ सैगु खाँ न्यडा । चीनय् बूँ याय्गु स्वामित्व राज्य दुनय लागु लिं वहे काथं फुक्क उद्योग, कलकारखाना चाय्केगु सरकारी स्वामित्वया जग्गाखय् हे याई । नेन्हू खुनुं खा लहिडः तःगु व छयँ छयकिगु थाय स्वः वाडाबलय सरकारी स्वामित्वया जग्गाय् ६० प्रतिशत लाय तयो न्हिं लाख गवः मयाकं छयँ प्याहाँ वयो च्वंगु आनानं चीनया दुनय दुनय थ्येक वा मुख्य भागय् (Main Land China) तक यंकः च्वंगु खाँ न्यडा ।

स्वन्हू खुनुं अङ्गुर खेती व अङ्गुरयागु ऐला (वाइन / wine) दयकिगु थासय स्वः वाडा । खुसी सिथय् यागु अङ्गुर खेतीया उत्पादन बांला व स्वय हायँपुगु खानय् दः । उगु अङ्गुर खेतीमध्ये हलिमयया दकलय च्व जःथाय् खेती यागुलिं थुगु बागबानी गिनिज बुक वल्ड रेकर्डय् नां जःगु नं न्यडा । उगु बागबानीया भतिचा च्वय अङ्गुरया ऐला (wine) दयकिगु थाय् तयो तःगु अलय थानानं कःगु wine चीनया थीथी प्रान्तय् नपां मिययकिगु नपां थुगु कम्पनीसं नं सरकारया ४० प्रतिशत व ६० प्रतिशत कम्पनीया लायखय् चायकः तःगु नं न्यडा । थुकाथं फुक्क उत्पादनय् राज्यया लाय छ्यलः वगु खानय् दः ।

वाइन उद्योगं अक्सिजन उत्पादन याइगु थीथी काथंया आधुनिक विद्युतीय उपकरण उत्पादन याइगु थाय स्वः वाडा । तिब्बत सिचाइ क्षेत्रया च्वः ३५०० मि. स्वयो च्वय (High Altitude) लागुलिं मनूतयता अक्सिजन मगागुलिं थुगु कम्पनी पलिस्था यागु खानय् दः । थुगु कम्पनी सरकारी कम्पनीया मंकः ज्याखय् न्ह्याकः च्वंगु खाँ न्यडा सा थानाया कर्मचारीपिनिगु लागिं जनशक्तिमैत्री वातावरणयुक्त साफूकुथि, भवन दुनय्या वाउँसे च्वंगु हरियाली किबा नपां या कासा म्हितेगु थाय् नपां कौला छँ नं दःगुलिं श्व उद्योग श्रमिकमैत्री खाडा ।

वनलिं Quinje county आधुनिक हरितगृह Green House Forming कृषि उत्पादन केन्द्र नं स्वः वाडा । थुगु केन्द्र नं सरकार व निजी कम्पनीया मंकःलाय खय् न्ह्याकः तःगु खः । थुगु हरितगृह अत्याधुनिक (High Tech) व वहे काथंया थोपा सिंचाइ

(Drip Irrigations) या व्यवस्था याडा तःगु दः । उगु हरितगृह पाखं सयकगु सलादकाथं छ्यलिगु ताजि ताजि व गोलभेडा, तुसी नपां तरकारी, सागसब्जी (वाउँचा) व सिसाफलया माग स्थानीय बजार च्वजःगु खाँ नं थुइकः ।

थुकाथं शाननान सहरय् स्वः वानय्गु इवलय थुगु सहर कृषिखय थःगु तुतिखय् दानय फयो च्वंगु व छुं छुं उत्पादनत भित्री चीन व मुख्य भूमि (Inland China) व जलाखाला देशय नं निर्यात (पिता छ्वयगु) ज्या जुयो वगु नं खाँ काडः दिल ।

शाननान सहर सिंचाइ (तिब्बत) प्रान्त नपांया लगाय चिनियाँ सरकारं विकासया पूर्वाधारत दय्कः अलय उद्योग धन्दाया विकास याबलय वातावरणीय पक्षता तस्कं बिचः याडः यागु दः । गथेकिः अङ्गुर खेती स्वः वाडा बलय

यालोड खुसी (ब्रम्हपुत्र) खुसीपारि सिमेन्ट कारखाना खाडा, वयकपिनिगु धापु काथं चीनया नीतिकाथं आनाया प्रकृति व वातावरण ल्यंकः तय्ता उगु सिमेन्ट कारखानं छ्यलिगु मःगु चाः हःनय छ्यलय्ता पहाड तछ्याडः पिकगुलि अः उगु ज्यायात पाडः मःगु कच्च पदार्थ मेमेगु थासं हयो सिमेन्ट पिकगु खाँ न्यडा । थुकी चीन सरकारनपां शाननान सहरया स्थानीय सरकार नं प्रकृति व लकस ल्यंकः म्वाकः तय्ता सचेत व संवेदनशील जूगु खानय् दः ।

समाजवादी देशं शिक्षा व स्वास्थ्य थजगु आधारभूत आवश्यकतात हदाय तयो ज्या सानिगु । स्वन्हू खुनुं शाननान सहरया छगू उच्च मा.वि. (Second Senior High School) स्वः वाडा । सिचाइः (तिब्बत) लागा शिक्षाखय चीनया मेमेगु प्रान्तय् थें हज्याकय्ता व छयनय्ता निःशुल्क व अनिवार्य शिक्षा (उच्च. मा.वि) तक लागु यागु खाँ नं न्यडा । उगु ब्वनयकुथिसं

सच्छि व खुडच्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

२५०० म्हा स्वयो अपः ब्वनामिपुं ब्वडः च्वंगु कक्षा क्वथाय् स्मार्टबोर्डय ब्वकिगु व फुक्क ब्वनामिपिनि थःथःगु ल्यापटप, ट्याब्लेट छ्यलीगु खाँ न्यडा । जिमिसं वहे काथंया व्यवस्था कक्षा क्वथाय् खाडा । ब्वनामिपिसं कक्षा कार्य व गृहकार्य कक्षा क्वथाय्सं याइगु व्यवस्था दःगु न्यडा । फुक्क ब्वनामिपुं छात्रवाससं च्वनिगु व्यवस्था नपां नय्गु व फियगु नं नं बिड्गु नपां छुं छुं धेबा (पकेट खर्च) नं बिड्गु न्यडा ।

अथेहे सिचाडया जनताया स्वास्थ्यता हृदायतयो स्वच्छ वातावरण, व्यायाम, स्वास्थ्य वर्द्धक (जिवयता निंगु) नसात बियो वयो च्वंगु व बिरामी जूइगु इलय आनाया जनताया उपचारया लागिं अत्याधुनिक शाननान पब्लिक अस्पताल चाय्कः सेवा बियो वगु नं स्वः वाडा । उगु अस्पताल ६०० गू शय्या दःगु, MRP, CT Scan, नुगल्वयया उपकरणपाख सेवा बियो वगु खाडा । अथेहे बिरामी थमनं हे अथेधाय् बिरामीया परिवारं कृतिम बुद्धिमता (एआई) पाखं रजिष्ट्रेसन व सेवाया खायँ जानकारी काय दैगु व्यवस्था नं तयो तःगु दः । थजगु व्यवस्थां अस्पतालय् हुल मजगु नं खाडा । थाना ५०० म्हा जनशक्तिं सेवा बियो वयो च्वंगु व उकिया स्वब्वय छव्व जनशक्ति चिकित्सकपुं धाय्गु खाँ नं न्यडा । थुगु अस्पतालता आर्थिक, भौतिक, विशेषज्ञ ग्वाहाली चीनया काय छिं । थुकाथं विकसित प्रान्तं म्हवचा विकसित प्रान्तता हछ्याय्ता ग्वाहाली याइगु नितिं माथांवांक विकास याइगुलि ग्वाहाली जूइगु खाडा । उकिं सिचाड प्रान्तया छगू छगू पक्षया विकास चतारं जुयो च्वंगु मति वान ।

भौतिक पूर्वाधार विकासपाखय् सिचाड (तिब्बत) मथां मथां हे हज्याडः च्वंगु खानय् दः । हवाइ जहाजं ल्हासा विमान स्थलय् क्वकाय हाँ च्वय नं शाननान सहरया व्यवस्थित भौतिक संरचना, लाँत, छगू देया पूर्ण संरचना (रड्गशालानपां छगू छगू पहाडया च्वकाचाय् विशुतीय संरचना, छुं भाति चिच्याजःगु पहाडय्

क्वयया ब्वःखं नाःमुनय्गु केन्द्रतपाखं बांलाक खानय् दः । थुकाथं सिचाड (तिब्बत) थजगु सुख्खा पठार क्षेत्रय् नपां लकस बांलाकय्ता वाउँक तय्गु हरियाली व्यवस्थापन याय्गु ज्या व योजनात मथां मथां हज्याडः च्वंगु दः ।

ल्हासा एयरपोर्टय् क्वकाय् धुंक भंसारया ज्या नं तस्कं व्यवस्थित, सरल अलय कडाइका साथ जुयो च्वंगु नपां उलि चहपह मरुगु मति वान । अथेनं एयरपोर्ट प्याहाँ वय साथं एयरपोर्टया संरचना अत्याधुनिक Modern Architecture Style व दयकगु अःतिनि दय्के क्वचःगु खानय् दः ।

एयरपोर्ट गन्तव्यय् वानय्गु इवलय तःतः ब्यागु लाँ, सुरक्षित, नेखय जखय हरियाली खानय् दः अलय ब्यूगु जानकारी काथं चीनया सरकारी कर्मचारीत दायँ छक थुगु प्रान्तय यालोड (ब्रम्हपुत्र) खुसी सिथय सिमापिय मःगु व इलय ब्यलय वयो थमनं पिगु म्वाला मम्वाला, गपामाता दक स्वः वय मःगु व थुगु लसताय शाननान सहर चाहिलय फैगु व्यवस्था याडः आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन याडः च्वंगु खाडा । गुगु डालकाय् बहजु ।

समाजता मःगु बन्दोबस्त नपांया बस्तीया विकास जुयो च्वंगु खाँ नं न्यडा । आधारभूत शिक्षा, हिंन्यगु तगितक अनिवार्य व निःशुल्क शिक्षा काय धुंकः चीनया मेमेगु प्रान्तय च्वजाय्क ब्वनय्गु शिक्षा व्यवस्था दःगु खाँ नं न्यडा ।

ल्हासा वानय्गु इवलय तिब्बतया केन्द्र जुगुलिं चहपह शाननान सहरय स्वयो अपः खानय् दः थें च्वं । थाना नं लाँ बांला, यचुपिचु, व्यवस्थित व सहर दुनय तःतः ब्यागु लाँ व दथ्वी किबा थी थी इलय ह्वइगु स्वमात पिडः तस्कं हायँपुक लकस दयकः तःगु दः । डायो जूइपिन्ता नं तःब्यागु फः पेटी, व थाय थासय स्वं व वाउँगु स्वमां भन हे हिंसी दयक ब्यूगु दः ।

नगरया छँत बिस्कं बिस्कं अर्थखय दः, छखा छखा छँ तिब्बतया थःगु हे पहः पिज्वःगु व सरकारया भवन निर्माण संहिता, मापदण्ड, छखा छखा छँ, भवनं पालना याडः दाडः च्वंगुलिं थानाया चोकः गल्ली, बजार अभ् विशेष काथंया दः । गथे खवपय वैबलय पर्यटकपिसं खवप दे बिस्कं व विशेष खानिगु खः अथेहे ल्हासा सहर नं जिमिता विशेष तायका ।

सिचाड (तिब्बत) या सम्पदा व संस्कृतिखय तिब्बतीत तस्कं गर्व याई । जिमिसं नं आनाया मौलिक कला संस्कृति, रितिरिवाज स्वयगु मौका दत । नेपःया भूकुतीं आनाया ३३ (स्वीस्वम्हा) म्हा जुजु सडचड गम्पोनपां इहिपा याडः तिब्बत वाडानिं थःनपां वापुं सिँकःमि, डकःमि व मेमेपुं कलाकारत पाखं आना तस्कं बांलागु देगः अलय बुद्ध मूर्ति नं निःस्वांगु विश्वास याई ।

तिब्बतता चिनियाँ सरकारं छगू सांस्कृतिक महत्व कःधाडः चवंगु सहरकाथं हृदाय तयो तःगु खाडा । यालोड महोत्सवय् खप नगरपालिकायायगु सहभागितां थुगु महोत्सव अन्तर्राष्ट्रिय महोत्सव जूगुलिं वयकपुं लयतःगु दः । जिमिसं नं गर्व मतिताया ।

दकलय लिपा

मित्र राष्ट्र चीनया स्वशासित क्षेत्र सिचाड (तिब्बत) या शाननान व ल्हासाया भ्रमणं भीसं देया तीव्र सामाजिक, आर्थिक व भौतिक विकासय राजनीतिक व्यवस्था वा समाजवादी व्यवस्थाया भूमिका जूइगु तप्यंक अनुभव याडा । उथिंग्यंक विकास यायता समाजवादी बन्दोबस्त तस्क बांलागु लिचवः लागु भीसं थुइके फः । प्राकृतिक स्रोत व साधनया दुग्यंकः छ्यलः पर्यावरणीय प्रभावता नपां माथांक तयो चवंगु खाडा । लिपा थ्यंकया दिगो विकासया उपाय नं राज्यया स्वामित्व व नियन्त्रणय न्ह्याकिगु विकास निर्माणं हे व्यवस्थित याय फैःगु अनुभव नं याडा । प्राकृतिक विविधता व वैभवतां छायापियो तःगु नेपालय संविधानं समाजवाद उन्मुख राज्य व्यवस्था जूसां व्यवहारय छ्यलय मफःसा दे माथांवांक व चतारं विकासय पंगः जुयो चवंगु जिपुं फुक्क सिनं अनुभव याडागु खः ।

छुं दशक न्हापातक विकासया लागिं संघर्ष याडः चवंगु सिचाडय (तिब्बत ते) डादा हिदाया दुनयें यागु विकासया बन्दोबस्तया जस आनाया समाजवादी व्यवस्था हे खः धायगु सिइकेगु ई खुन्हाया भ्रमणं जिमिता दयकः बिल । थुकिं जिमिता इमानदार जुयो देश

व जनताया सेवा यायगु, सिद्धान्तय फितिकुति मसांसं थःगु विकास स्वयो समाज व देशया विकास याडः थः नपां भिं जूइगु तातुडः समाजवादउन्मुख राज्य निःस्वानयता सकलसिया बिचः जुयमःगु मति वान । देया फुक्क राजनीतिक दल व दलया नेतात पाखें संविधानया भावना काथं समाजवादउन्मुख राज्य द्यकेता विकास निर्माण, उत्पादन व व्यापार व्यवसाय खयत्कनं राज्यया पहुँच दयकः माथांवांक विकासया लागिं थौनिसें हज्याय तिब्बत या शाननान सहर व ल्हासा सहर चाहिल स्वया बलय देश व जनताय इमानदार जुयो सेवा यायता राजनैतिक प्रणाली, इमानदार नेता, कार्यकर्ता व कर्तव्यनिष्ठ जनता दःसा देश व समाज यक्वहे चतारं विकास जूइगु अनुभव जुल । उकिया लागिं तताकेहँया स्वापु दःगु सहर शाननान व आनाया जनताता दुनुगलं निसें भिन्तुना देछाय ।

समाजवादप्रति दुयंगु आस्था

चिनियाँ ईलचं ७:०० ता ई क्यडः चवंगु जुल । फुलफुल फुलफुल सासिव वयो चवंगु दः । तिब्बती जनतां थुकिता Flower Raining (स्व वगागु) धाइगु जुयो चवना । शाननान जिम्नास्टिक रङ्गशालाय बःचा हिकपुं वनयकुथिया मचात निसें ट्रलंद्र ल्यासे ल्याम्होपुं व थाकालीपुं ज्येष्ठ नागरिकपुं लसताया सःप्वंक चवना । पलखलिपा हे ख्वाउँसे च्वंकः फय् वल । ग्वसाखलया पासापुं हथायसं फुक्कसिता ख्वातुगु ज्याकेट, सालुगु प्लास्टिकया रेनकोट व चिच्यागवगु अक्सिजन सिलिण्डर इडः जुल । ख्वाउँगु फसं छकलं हे जिउ लुगुलुगु खात । धन्न चिनियाँ ख्वातुगु ज्याकेट जिमिता लुमुक बिल, ग्वसाखलः या गुलि बांलागु व्यवस्था ।

शाननान ऐतिहासिक यालोडः सांस्कृतिक व पर्यटन महोत्सवया उलेज्या खय् ववति कायो चवडा । शाननान नगरपालिकाया पार्टीया छ्याञ्जे, नगर प्रमुख, आन हुई प्रान्तया पार्टीया छ्याञ्जेपुं नपां चीनया थीथी प्रान्त व नगरपालिकाया उच्च

रवीन्द्र ज्याखः

पदस्थ व्यक्तित्वपुं महोत्सवय् भःगु जुयो चवना । तताकेहँया स्वापु दःगु सहरया ल्याखं खप नगरपालिकाया उपप्रमुख रजनी जोशीया न्ह्यलुवाय् भीगु नेपाली पुचः मु पाहाँ जुयो वाडागु खः । जिपुं वगुलिं महोत्सवता अन्तर्राष्ट्रियकरण याय् खांगु ग्वसाखलं धःगु जुल ।

शाननान सहरया दथवीपाखं बःवाडः चवंगु यालोडः खुसीया सिथय तिब्बती सभ्यता व्वलांगु उद्गम थाय् खः । स्वर्ग वम्हा महामञ्जुश्रीं पिकःपुं न्ह्यम्हा माकःया पुर्खा तिब्बति सभ्यता विकास जूगु नं आनाया भनाइ दः । थुकाथं यालोडः सांस्कृतिक व पर्यटक महोत्सवं पर्यटन सभ्यताया च्वकानिसैंया इतिहास कानिगु ग्वसाखलःया पाखं लसकुस मन्तव्य तयो द्यम्हा शाननान नगरया प्रमुख शाङ्भू सिरें धायो द्यगु खः ।

सच्छि व खुडच्यागूगु स्वाप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

रड्गशालाया दक्षिणापाख्य तस्कं बांलाक दयकः तःगु दबुली छकलंतुं सच्छिम्हा स्वयो अपः मनूत चवडः प्याखं ल्हूयो कथना मञ्चया हःनय् पाख्य तयो तःगु डिजिटलस्क्रिन (व्यानर पदा) य् म्येया आखःग्वः, भाव स्वयो गुब्ले वॉचुगु दह (ताल) वा गुब्ले स्वय हायेंपुगु पहया लूक्यडः चवंगु दः । तिब्बती पठारय् चौरी सौं ज्व ज्वं अलय बेताडें सलौं ब्वाकय् यंकः चवंगु लु भर्चुअल (बनावती) जूसां स्वकुमिपिन्ता धात्थें खःगु (रियल) थें चवंक क्यंगु दः । संगीत काथंया जःति (प्रकाश) पिज्वयकिगुलि मन साल कः ।

प्यम्हा विशिष्ट व्यक्तित्वपिसं छकलं उलेज्या यागु भव्य समारोहय् मुक्कं हिंन्यगू सांस्कृतिक ब्वज्या क्यंगु खः । तिब्बती सभ्यताया सुरुआतनिसें भूदास युगय तिब्बती सर्वसाधारण जनतातय्ता यागु अत्याचार व उकिया विरुद्ध यागु जनसंघर्षया बाखं खं ज्याइवः न्ह्याकगु खः । थीथी पिब्वगु सांस्कृतिक विधासं म्यें व हुला प्याखं, प्याखं तिब्बतया पहाडय् चौरीसौं ज्वः वानिगु, फै व च्याङ्ग्रा ब्वथां ज्वयो चवंगु, फैजुव पिसं विरह व दुःखया म्यें हाल चवंगु, प्राकृतिक विपत्ति व मेमेगु बाँमलागु खाँतय्ता 'राक्षस' धायो पिब्वगु उकिया विरुद्ध साहसिक लडाईं यागु बाखं पिब्वगु दः ।

'संगीतया भाय अन्तर्राष्ट्रिय जुई' धःगु अथें मखुगु जुयो चवना । तिब्बती व चिनियाँ भासं हःगु म्यें या नेवः (खय्) भाषं छु धःगु धाय्गु मसिया अथें संगीतया भाव व नृत्यकलां जिमिता तिब्बती जनताया संस्कृति अलय संघर्षया बाखं त ध्वाथुइक कांगु दः । का. माओत्सेतुङ्गया न्हयलुवाय चिनियाँ भूमिं समाजवादी क्रान्ति जूयवं तिब्बत नं सामन्तवादी महाजालं स्वतन्त्र व स्वायत्त जूगु ६० दा क्यंगुया

लसताय नपां नपां डाय्के दःगु खाँ छपु बाखं म्यें (गीति नाटक) पाखं थीथी प्रान्तया चिनियाँ क्रान्तिकारी सेना व जनता तिब्बतया विकासय लगाय जूगु प्याखं क्यंगु खः । गुम्हां दुरुत्वम्हा मचा बुयो, गुम्हां नकतिनि इहिपा जूम्हा थः जीवनसङ्गीनीता त्वःतः विकट तिब्बती थासय विकास निर्माणया आजु ज्वडः वांगु अलय अमिता बिदा बियो चवंगु बाखं म्येया प्याखं स्वयो मिखालय ख्वबी मवपुं मरुला धाय्थें च्वं । अजनं धाय्गु खःसा उगु कष्टसाध्य इतिहासया साक्षी जुयो च्वपुं स्वकुमिपुंयां लुदांकः ख्वय नं मफ् थें च्वं । सांस्कृतिक ब्वज्याया दकलय लिपा तिब्बतया थीथी सहरत, भौतिक पूर्वाधार निर्माण, शिक्षा व स्वास्थ्य लागाय हज्यायवं हे अत्याधुनिक एआई प्रविधिता बांलाक छ्यलय् फयो चवंगु लु नं क्यंगु जुल । तिब्बती भूमि समाजवादी ध्वायें ब्वयके धुंसेलिं आनाया जनतां सुखया सास ल्हाडः चवंगु व देश अलय चिनियाँ विशेषता नपांया समाजवाद रक्षा याय्ता छप्पा छधि जुयो हज्यागु लुखं चीनया कन्हेया चकांगु दिनया न्हँगु पुस्ताया आशा, विश्वास व समर्पण भाव स्यल्लाक पिब्वगु थुइकं थाकु मजु । भ्रष्टाचार, नातावाद-कृपावाद अलय अराजकताया ग्वःफय् दुनय् लागु पुँजीवादी देशया नागरिकपिन्ता यालोडः महोत्सवया उलेज्या समारोहसं पिब्वगु सांस्कृतिक प्रस्तुतिं कम्युनिष्ट समाजवादी व्यवस्थाप्रति आशा व देशभक्ति भावना नपां दे दय्केता छप्पा छधि जुयो हज्याय्ता घ्वासा ब्यगु दः धसां पाइ मखु ।

भव्य यालोड महोत्सवया उलेज्या ज्याइवःसं ब्वतिकायगु मौका ब्यगुलिं शाननान नगरपालिका व चिनियाँ जनताता दुनुगलं निसें भिन्तुना देछाय ।

संभ्याः - छगू अध्ययन, छगू चिन्तन

सत्यमोहन जोशी

‘इयाः’ धायेमात्रं हे मानव सभ्यताया छगू प्रतीक भीगु न्ह्यःने चवंइ । छायाःसां नि जंगली अवस्थाय लानाचवंपिं मनूत जब पाक्व (गुफा) स चवने सयेकल उथाय् इमिसं पाक्वय् दुने फय् व जःया निमित्तं उखेथुखे छप्वाः निप्वाः प्वाः नं दयेकल जुइमाः । नत्रसा जा पाक्वय् दुने छुंसे जक चवनीगु जुल, अले मि हे च्याकातःसां कुं जक मुनीगु जुल । थये जुइबलय् सासः ल्हायेत व थवं थः ख्वाः स्वयेत तथा नयेनी यायेत नं छुंसे हे जक चवनीगु जुल । अले थव हे प्वाः थौया ‘इयाः’ जूवल जुइ । थव छगू अनुमान सम्म खः । अथे ला थौतक नं फलचाय्, सतलय्, छँखाय्, बैगल्य् फय् व जःयात ‘भौप्वाः’ तयेगु चलन द हे दनी ।

अनंलि मनूत भन् भन् सभ्य जुयाः छँ दयेकाः चवने ससँलि इयाःयागु प्रयोजन, महत्व व उपयोगिता नं भन् भन् अप्वः खने दयावल । अले छँखा पतिं हे इयाः छुइगु यानाहल । नेपाःयागु सन्दर्भय् खँ न्ह्यथनेबलय् विशेष यानाः नेपाःगाः अर्थात् काठमाडौं उपत्यकाय् इयाःयागु प्रचलन अप्वः खनेदत । अले नापनापं वास्तुकला, स्थापत्यकला गुलिगुलि विकसित जुंजु वन, उलिउलि हे अप्वः इयाःयागु विविधता, शैली व उकिइ दुथ्याकातःगु कलाकारितायागु नं उन्नति जुजुं वंगु जुल ।

खतुं थौं नेपाःयागु पुलां पुलांगु सभ्यताया चिं जुयाचवंगु छँ, देगः, लाय्क् नष्ट भ्रष्ट जुयाः जमिन तःलय् गनं गालय् अथवा गनं ट्रँय् दुना चवनेधुंकूगुलिं, भीगु न्ह्यःने वंशावली व शिलालेखया खँ जक ल्यंदयाचवंगु जुल । अले थुकियागु लिधंसाय् नं भीगु न्ह्यःने न्यागूगु शताब्दीयाम्ह जुजु मानदेवयागु ‘मानगृह’ नांगु लाय्क्, अनंलि लिपा जुजु अंशुवर्मायागु ‘कैलासकुट भवन’ तथा हानं लिपा जुजु नरेन्द्रदेवयागु ‘भद्रादिवास भवन’ आदि न्ह्यःने दंवइ । अले उबलय् नेपाःया लँ जुयाः इरूधिरू जुइपिं चिनिया यात्रीतय्गु थाडकालीन वृत्तान्त कथं ‘नेपाःया लाय्क्या दथुइ सिजःया आँया दुगु न्ह्यत्तं जाःगु कःसि, लँयागु अःखं दुगु सिजःहिति हायेकातःगु कःसि’ आदिया निर्माण कला खनेदइ ।

थुगु सन्दर्भय् भीसं याउँक बिचाः यायेफु थुजोगु लाय्क् छँय् गुलि जक बांबालाःगु इयाः छुनातल जुइ धयागु ।

दुना वनेधुंकूगु, ट्रँचिना चवनेधुंकूगु अथवा भीसं न्ह्यःने

स्वये मदयेधुंकूगु इयाःयागु खँ थन तुं त्वःताः, थौं तकं भीगु न्ह्यःने दनाचवंगु भीसं स्वयेखंगु इयाःयागु हे क्रम न्ह्यथनेबलय् छपाःइयाः, स्वपाःइयाः, न्यापाःइयाः, न्ह्यपाःइयाः निसँ न्ययन्यापाःइयाःया भीगु सभ्यता, भीगु संस्कृति, भीगु वास्तुकलाया प्रतीक जुयाः स्वानाचवंगु हे दु । थव भीगु निंतिं गौरवया खँ खः । अले थव खँया प्रसङ्गय् खवपया लाय्कुलिइ छधी छपाँय् यानाः न्ययन्यापाः इयाः छुनावंम्ह

भिन्हय्गूगु शताब्दीयाम्ह जुजु भूपतीन्द्र मल्लयागु नां न्ह्यथनेबहः जू । जनकथन कथं व जुजु स्वयं थः हे नं छम्ह निपुणम्ह कलाकार (सिँकःमि) अले व जुजुं थःगु (५५) न्ययन्यादँया बुन्हिया लसताय् ‘न्ययन्यापाःइयाः’ खवप देय्यात ‘देछा’ कथं दयेका थकूगु धयातल ।

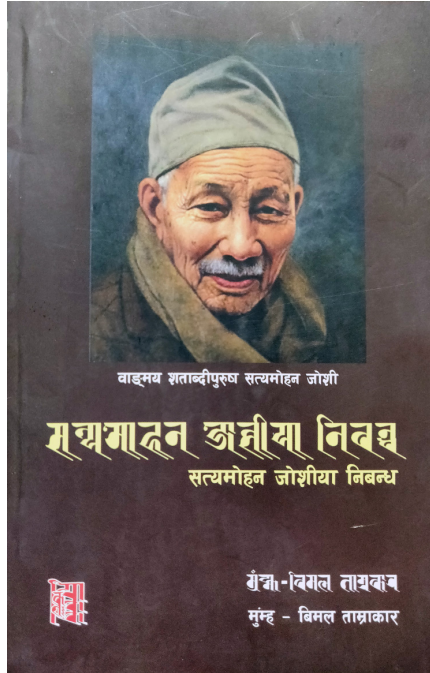
लिपा नेपाःगाःया मनूतय्गु जीवन भन् भन् सम्पन्न व सुसंस्कृत जुजुं वसँलि विविध शैलीस विविध प्रकारयागु इयाः दयेकेगु, छायापा यायेगु प्रचलन खनेदत । इयाः (मूल शब्द रूप इयाल) शब्दस आपालं उपसर्ग प्रयोग जुजुं वन, गथेकि छु नमूना -

तिकिइयाः (प्वाःचा प्वाःचा हवः दुगु जाली थानातःगु इयाः । दुने चवंपिसं पिने खनेदुगु, पिने चवंपिसं दुने खंकं थाकुइगु इयाः), पुष्प इयाः (स्वां बुढा वयेकाः देगलय् छुइगु इयाः), त्रिखा इयाः (क्वस्वये मज्ज्यूगु

चिचिपाःगु छधी यानातःगु स्वपाः इयाः, बाहाबहिस बुद्ध, धर्म व सङ्घया प्रतीक स्वरूप छुनातइगु इयाः), पञ्च इयाः (क्वस्वये मज्ज्यूगु, चिचिपाःगु छधी यानातःगु न्यापाः इयाः, बाहाबहिस पञ्च तथागत अर्थात् वैरोचन, अक्षोभ्य, रत्नसंभव, अमिताभ, अमोघसिद्धिया प्रतीक स्वरूप छुनातःगु इयाः), गःइयाः (मूलगु अंगलय् छुनातइगु इयाः), गाःइयाः (भ्वसूगु इयाः), थथेहे स्वखाइयाः कोसि इयाः, विधिइयाः बपिइयाः, बाकूभया

पाचुखाइयाः, तसबीरइयाः अले सँइयाः आदि ।

इयाःया पुचलय् सँइयाःया थःगु हे छगू विशेषता खनेदु । छगू ला थव सँइयालय् आपालं बुढा आपालं कलाकारिता दयाचवनीगु जुल । अले छँया मोहडाय् दथुइमथुइ लाक्क अंगलय् अथवा अंगलं पिने छुं भाग पिकयाः आपालं कलात्मक श्रृंगार यानाः थुजोगु इयाः छुनातइगु जुल । छपाः यानाः अथवा स्वपाः, न्यापाः, न्ह्यपाः

सच्छि व खुडच्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

याना: छधी छपाय् थें च्वक । थव इया: पिने क्वस्वये ज्युगु इया: ख: । थव हे थ:गु हे स्तर दुगुलिं याना: अप्व: धयाथें धुजोगु सँइया: मातंया लङ्गय् च्वतया लङ्गय् दयुइ मथुइ लाक्क नाप मिले याना: छुनातइगु जुल । मातं लङ्गय् नं विशेष याना: छने-क्वथा दुथाय् यथेष्ट ज:, फय् व निभा:यात तथा च्वतय् तांगा (थाज्या) य् ज्या यायेत नं तत:मत: मक्यनीगु कथं थुजोगु सँइया: (विशेष याना स्वपा: प्यपुंगु) छुनातइगु जुल । अले सँइया: धयागु ब्वसायात जक मखु, आपालं ज्या कायेत नं छुनातइगु जुल । तथा थुजोगु सँइयालं संकेत यानाच्वनी कि छँया विभिन्न तँय् थव थव प्रकार व लक्षणयागु इया: छुइमा: धयागु नं छाय्धा:सा नि सँइया: धयागु छ्यलिया तँय् अथवा बैग:या तँय् छुइगु चलन मदु । हानं सँइया: धयागु ज:ख: किलासय् अथवा छँया लिउनेपाखे छुइगु चलन नं मदु । चुक खंगु छँय् सम्म लिउने नं चुक क्वस्वयेत थुजा:गु सँइया: छुइगु चलन दु ।

प्राय: आपालं इया: धुसिं, चँसिं आदि सिं दयेकीगु जुयाच्वन । सँइया: नं आपालं याना: चँसिं हे दयेकात:गु खनेदु । फय्, ल:, निभा: व ता:न्व: चिकुपाखें थुजा:गु इया:सिं परिपक्क जुया: ता: तुइगु जुयाच्वन । अथेहे वल्लाना नं च्वनीगु जुयाच्वन । इया:यागु बनोट बडो विचित्र खनेदु । छाय्धा:सां नि थुजोगु इयालय् गनं धातुयागु नकी तायेगु सरेसं प्यपुंकेगु ज्या दइमखु । सम्पूर्ण इया: ह्वना: धीचिनेगु ज्या सिंयागु हे सा: व चुकूया माध्यम जुयाच्वनी । गनं गनं पंचुया नकिनं नं ज्या कयातइ ।

अले इया:यागु बनौटय् पिनेयागु चौकोस अथवा बाहा चीधं जुइ, अले दुने च्वनीगु चौकोस अथवा दुचुजक इया:यागु आकारया अनुपातकथं गाकं चकना: त:धं जुइ । आपालं याना: सँइयालय् प्यतुइत फ:चा दयेका: उक्की क्वय् तयेती यायेगु बापा दयेकातइ । अथे हे गुलिं गुलिं सँभयालय (विशेष याना: छपा: ख्वा: लूगुली) च्वय्पाखे तयेती यायेगु बापा छुनातइ ।

इया:यागु आकार प्रकार विशेष याना: प्यकुंला:गु हे जुइ अथेनं थुजोग प्यकुंला:गु इया: यदि छपा: इया: जूसा ब्या चीहाक:, जा: ताहाक जुइ, अले स्वपा:, न्यापा:, न्ह्यपा: प्यपुंका: छधी याना: दयेकात:गु इया: जूसा जा: स्वया: नं व्या ताहाक: जुइ अले गुलिं इया:या आकार प्रकार चाकला:गु तथा ख्येय्बां लूगु नं दु । अले आपालं इया: कुचा कुचा सिं स्वाना:, ह्वना: छधी याना: दयेकीगु जूसां गुलिं गुलिं इया: आपालं याना: सँइया: छपा:, स्वपा:, न्यापा:, न्ह्यपा: याना: नं स्वाना: ह्वना: छधी याना: दयेकात:गु नं जुल ।

इयालय् आपालं याना: बुट्टा तयातइगु स्वकुं ला:गु, प्यकुं ला:गु, ग्व:ला:गु ह्व:, पलिस्वां ह:, स्वांफ्व:, पलिस्वां, नाग, नागकन्या, भत्तु, म्हय्खा, परी (देवदूत) व द्य:पिनिगु मूर्ति ख: । गुलिं गुलिं इयालय् मनुष्याकार सूर्य मूर्तिया विशेषता द:सा उकिइ न्ह्यम्ह सल नं ब्वयातइ । अथे हे मनुष्याकार चन्द्रमूर्तिया विशेषता द:सा उकी न्ह्यम्ह हँय्चात नं । अले गुलिं इयालय् छबला हावादारी

बुट्टा कियात:गु गजू लूगु तोरण नं ब्वयातइगु चलन दु ।

गुलिं इयालय् त:खा खापा (छपा जक) छुना तइगुलिं इयालय् निपा खापा दइ । गुलिं खापा तिकिइया:कथं प्वा:चा दुगु जुइ, गुलिं खापा धा:सा प्वा: मदुकथं दयेका तइगु जुइ । अले गुलिं इयालय् प्यतुइत फ:चा, फ:चिया क्वय् तयेती यायेगु बापा दयेका तइगु जूसा, गुलिं गुलिं इया:च्वय् नं तयेती यायेगु बापा दयेका तइगु चलन खनेदु । हनं गुलिं गुलिं इयालय् धा:सा फ:चा व बापा मतसे धलिं हे छस्वा याना: चकंका तयातइगु खनेदु । थव फुक्क छँयागु जा:नाप सम्बन्ध दइगु खँ जुल ।

अनंलि इया:खापाय् चुकू तसकं आवश्यक जुयाच्वनी । थव चुकू चीधंचागु हे थजुइमा:, थुकियागु ज्या बाइस्कल व मोटरयागु ब्रेक थें जुयाच्वनी । छाय्धा:सां नि अंग: सिलिं गया: गया: इयालं दुहां वइपिं खुंखांतय्गुपाखें सुरक्षा यायेत, अथे हे शत्रुतय्गु आक्रमणपाखें सुरक्षित जुइत तथा आपालं याना: वाफय् ग्व:फय् वइबलय् पनेत नं चुकू तसकं हे मदयेक मगा: । गुलिं इयालय् ज:ख: चुकू छ्वलेजीका तह गुलिं इयालय् धा:सा च्वय्पाखे छथाय् जक ।

इयालय् सुरक्षयागु दृष्टिकोणं अथवा ल्हा:पा दिके अ:पुक अथवा इया: त:पा: याना चकंकेखतं (ज: अथवा निभा: यक्व दतकायेगु याना:) छपु निपु सिंयागु नतुं (डण्डी) यात छ्वलातइगु चलन दु ।

आ: थवे प्रसङ्गय् सँइया:यागु छत्वा:चा खँ हानं न्ह्यथने । थन सँइया: धयागु नां न्ह्य:ने च्वंवयेमात्रं हे भीगु समाजयागु छगू चित्रया नं भीगु न्ह्य:ने दंवइ, गथे कि छपु पुलांगु लोकम्येयागु उद्गार कथं -

सँइयालय् कपि फ्यना: ध्यबागोलं कयेकाहल

छग: मुमुं निग: मुमुं कपिपोचा जाल योमां ।

सिख: दयेका ब्यु !

माया रे जुजु क्यन रे !

थन सँइया: धायेमात्रं हे छगू रसमय श्रृंगार, छगू हिसिं जायाचवंगु मतिनाया भावना अले छगू कलात्मक वस्तु साकारित जुयाचवंगु खनेदु । अले थुजा:गु बांला:गु मोहडा दुगु सँइयालय् बांबाला:पिं हिसिं जा:पिं ल्यासे मय्जुपिनि क्वलं बुया: समा: याइगु, सँ छ्यनीगु, कपि फ्यनीगु, अले बहनी जाहाँ थिक तिमिला थिया च्वनीबलय् मतिनाया म्ये हालाच्वनीगु तथा न्हापा लिपा जात्रा जुइबलय् इयालय् च्वना: स्वयेसी याइगु, दलुखय् मत च्याका: द्य:याके भक्तिभाव याइगु जूगुलिं हे 'सँइया:' धका: नां छुनात:गु जुइ धयागु छगू अनुमान भीसं यायेफु । छाय्धा:सां नि 'सँइया' अर्थ छ्यनय् चवंगु सँ, अले थुकिं सँ छ्यनेगु, समा: यायेगु नं अर्थ प्याहां व: । सँइया:या वास्तविक नामाकरण अर्थ न्ह्यागु हे जूसां च्वय् भीसं ब्वयागु लोकम्येयागु छगू उदाहरणकथं उगु बखतय् सँइयालय् च्वना: कपि फ्यनीपिं मय्जुपिनिगु सजीव चित्रण न्ह्य:ने च्वंव: । अले थुकिं छँखा पतिं चालू जुयाचवंगु घरेलु उद्योग (कपि फ्यनेगु,

थाज्या थायेगु इ.) यागु महत्व व स्वावलम्बी प्रणाली खनेदु । अले न्हिच्छि ज्याजि याना बहनी मतिनाया लैय् चा:चा:हिला जुइपिं (ख्यालि च्वंजुइपिं) ल्याय्महतय्सं सँइयालय् च्वंम्ह ल्यासेयात ध्यबाबल कयेका, मिखा भाय्, ल्हाहा भाय् याइगु सन्दर्भ न्ह्य:ने च्वंवइ । अनंलि सँइयालय् च्वना: कपि फ्यनाच्वंम्ह ल्यासेमिसां कयेकाह:गु ध्यबा मुना: कपिपोचा जाल धका: सिख:मा: दयेकेगु उत्कृष्ट आकांक्षा व्यक्त याइ । अले 'माया रे जुजु क्यन रे !' धका: मतिनायागु प्रतीकात्मक स्वीकृति पिज्वयेकात:गु जुल ।

अभ्र सँइया: व मतिनायागु स्वापू दयाच्वंगु तथ्य थव क्वय् च्वंगु लोकम्येया थुगु उद्गारं छल्लड्ग याना: क्यनाच्वंगु दु, गधेकि - 'ह्याउँथ्वँ, अजिथ्वँ, कताथ्वँ मदुसां, सँइया: दुथाय् लाका ब्यु यो मां !'

थवया अर्थ ख: 'सँइया: मदुथाय् जि जा वने मखु यो मां !' धका: छम्ह म्हाय्मचा पिज्वयेकात:गु नुग:खँ !

अथे हे इया:नाप प्यपुनाच्वंगु आपालं लोकम्ये दु । गुगुलिं भीगु समाजयागु विविध चित्रण यानात:गु दु, गथेकि (१) छत्वा: नित्वा: मेमेगु लोकम्येया धुवा - इयालय् च्वना ख्वयेमते मलजु, पाजु कोथाय् दु । (२) इयालय् च्वंगु तुकमा, व हे ल्यासे जित: मा:। इ.

अले थथे हे इया:यागु खँय्खँय् भीसं संस्कृतिकथं मनूत बुढा बुढी जुल कि ज्या:जंकु यायेमा:गु थितिरीति नं न्ह्य:ने च्वंवइ । गधेकि ७७ दँ ७ ला ७ न्हु व ७ पला क्यनकि 'भीमरथारोहण' धका: छक:गु ज्या:जंकु, ८४ दँ क्यनीबलय् 'महारथारोहण' धका: निक:गु ज्या:जंकु, ८८ दँ क्यनीबलय् 'देवरथारोहण' धका: स्वक:गु ज्या:जंकु । अले थथे स्वक:गु ज्या:जंकु यायेबलय् व छ: जुइधुकूपिं आजु अजिपित खतय् तया: सालेगु, देय् चा:हिकेगु तथा लसुकुसु याना: इयालं साला: थत कायेमा:गु अर्थात् दूत कायेमा:गु चलन नं दु । थुकिं याउँक अनुमान यायेफु इया:यागु महत्व व प्रयोजन केवल फय्, ज: व निभा: जक नं मखु धयागु न कि सुरक्षायागु महत्व व प्रयोजन जक हे नं । थन इया:यागु महत्व व प्रयोजन जा छँयागु श्री शोभाया अतिरिक्त स्वस्थ एवं दीर्घ जीवनयागु आकांक्षा तथा देवरथारोहणयागु लक्ष्य नं ख: । थव भीगु समाजयागु थ:गु हे विशेषता, सुयां मदुकथं । उकें छँया मोहडाय् छुइगु इया: साप क्वातुकेमा:, ब:लाकेमा: अले थुजोगु इया: प्राय: अतिकं लक्षणं जा:गु कलापूर्णगु 'सँइया:' हे जुइमा: ।

हानं इयालय् ज:ख: चिचिधंचागु दलू स्वचाका: य:यात मत बीगु, अभ्र इया: न्ह्य:ने पाखां सिख: क्वसायेका: बुढा दुगु खा:दलू खायेगु नं चलन दु । जात्रा भा:, छँक्वय् छ: बिज्याइबलय् इया: न्ह्यय:ने दलूचा पतिं मत बीगु भक्तिभाव यायेगु भीगु संस्कृतिया ज: धयां छुं पाइमखु । हानं विशेष याना जंक्व (मचा जंक्व, ज्या:जंक्व इ.), बरे छुइगु (चूडा कर्म), कय्तापूजा यायेगु (व्रतबन्ध) बेलास छँयनं पिछ्वयेबलय् व हानं दूत कायेबलय् तथा भमचा

लसकुस याना: दूत कायेबलय् नं इयालं ताय्, अबिर हवला: स्वांवा गायेकेगु थितिरीति नं दु ।

छता खँ थन थव नं लुमंकेबह: जू व छु धा:सां नि जीवन धयागु छगू आकस्मिक घटनां तत:मत: कयंकात:गु स्वापू थें जूगुलिं, गुबलें गुबलें इयालय् च्वनाच्वनिपिं मनूत आपालं याना: मचात इयालं कुतुं वनीगु सम्भावना नं यक्वं दयाच्वनी । अले छुं जुया: थथे इयालं कुतुं वनीबलय् इयालं ल: हायेका: खँय् कुतका छ्वयेगु चलन दु । थथे यायेगुया अर्थ जुइमा: मृत्युयात खँय्सगं बिया: तरे याना छ्वयेगु अर्थात् इयालं कुतुंवंम्ह मनूया पल्साय् खँचय् च्वंगु जीव ल:ल्हाना: क्षमा याचना यायेगु । अले थथे इयालं कुतकेबलय् खँय् तज्याइगु भिंगुया लक्षण जुयाच्वनी ।

हानं इया:यागु सन्दर्भय् 'इयालचा' संकीगु धयागु छगू किच: प्याखंयात नं थन लुमंकेबह: जू । विशेष याना: यलय् च्यास: धयागु त्वालय् त:खागु सत:छँ छखा दु । थन कुम्हा:तय् यंघा: पुन्हि भा: समय् नयेबलय् थव सत:या इयालय् धकिं तया:, दुने मत च्याका: लोकयात मन आनन्द जुइकथं किच:कासा प्रदर्शन याइगु मंका: गुथि दु । सिनेमा (नेवा: किपा) आविष्कार जुइन्ह्य:, भी पुर्खापिसं आविष्कार यायेधुकूगु थव छगू चलचित्रयागु प्रारम्भिक प्रविधि ख: । माला स्वतधा:सा थुजा:गु मेमेगु प्रविधि नं यक्वं दयेफु ।

आ: थन इया:यागु हे प्रसङ्गय् यें, यल व ख्वपस आ: तकं सास: ल्हानाच्वंगु थ:गु हे पहयागु अद्वितीय विशेषता दुगु प्यपा: न्यापा: इया:यागु छुं खं न्ह्यथने -

(१) यें देशय् न्यतय् भुलूखादेग: लिक्क च्वंगु 'देशय् मदु इया: ।' ख:तुं तिकिइया: धयागु आपालं आपा: दु । तर थव देशय्मदु इया: (गुगु कि छपा: त:पा:गु तिकिइया: हे ख:) यागु रचना शैली व भव्यता अद्वितीय जूगुलिं हे थुकियात 'देशय् मदु इया:' अर्थात् देशय् थव ज्व:गु मेगु इया: मदुगुलिं 'देशय् मदु इया:' धयातल । खनं ख:, फुक तिकिइया:या रचना शैली दुने पिने पिस्वयाच्वनी, तर थव देशय् मदु इया:यागु रचना शैली पिने चकना: दुने चीधं जुजुं दुहां वना: छधी जुयाच्वनी । अले थव दुने मुखु ब्यना: पिने चकना: पलिस्वां हव:थें मसुकायाच्वनी । थव हे थुकियागु अजुगति चायेमा:गु कलाकारिता ख: ।

यें देय्यागु मेगु अतिकं भव्यगु इया: ख:, हनुमान ध्वाखाया श्वेत भैरवया लिक्क मूलपुइ च्वंगु कुंछँया कुनय् च्वंगु न्ह्यपा: कयंका: दयेकात:गु सँइया: सम्भवत: थव न्ह्यपागु इया:या दथुइ च्वंगु लुँइया: जुजुपिं च्वना: क्वस्वइगु इया: जुइमा: । नागं कुइकात:गु थुकियागु लक्षण ख: ।

वास्तवय् लुँइया: धयागु नं सिँयागु हे इया: ख: । अथेनं उकिइ सिँयागु गथे गथे बुढा दइगु ख: अथे अथे हे बुढा लुइका: लुं सियातइगु धातुया पातां भुनातइगु जूगुलिं थुजा:गु 'इया:' यात 'लुँइया:' धायेगु यानातल । गुलिं गुलिं बुढा व मूर्ति लुं सिया: स्वनातइगु नं

सच्छि व खुइच्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

जुल ।

अले यें देय्यागु हे अतिकं महत्वपूर्णगु सँझ्याः खः, माजु देगः लिक्क च्वंगु महाद्यः पार्वती क्वस्वःवःगु देगः (नव योगिनीयागु देगः) लय् जःखः च्वंगु अंगःद्याय् स्वपाः प्यपुंकातःगु सम्पूर्ण ल्वह्यागु 'सँझ्याः ।' तर श्व सँझ्याः शोभायागु लागि जक दयेकातःगु खः । अले श्व देगः श्री ५ बडामहाराजाधिराज पृथ्वीनारायण शाहया चीधिकःम्ह काय् बहादुर शाहनं दयेका थकूगु थःगु हे विशेषतां जायाच्चंगु झ्याः दुगु देगः खः ।

२) यलदेय्या कृष्णायः न्हयने लायकुछ्छं च्वंगु 'लुँझ्याः' यागु नं आपालं विशेषता दु । श्व स्वपाः झ्याः खंका दयेकातःगु दथुयागु लुँझ्यालय् तःखा खापाय् अवलोकितेश्वरयागु भव्य मूर्ति नं दु । व हे झ्यालय् च्वनाः जुजु सिद्धिनरसिंह मल्ल, जुजु श्रीनिवास मल्ल, जुजु योगनरेन्द्र मल्लपिसं कात्तीदबुली लच्छि यंक हुइकीगु कात्तीप्याखं स्वइगु जुयाच्चन । उकें श्व लुँझ्याः जुजुपिनिगु लागि जक सुरक्षित यानातःगु जुल । स्व. राष्ट्रपिता श्री ५ त्रिभुवन कात्तीप्याखं स्वयेत बिज्याः बलय् नं श्व हे लुँझ्याः सँझ्यालय् च्वनाः स्वया बिज्याःगु जुल ।

यलया मेगु स्वपाः झ्याः खंकाः दयेकातःगु सँझ्याः (दथुइ च्वंगु लुँझ्याः हे, थुकी दथुइनं बुगमति लोकेश्वरयागु भव्य मूर्ति दु) च्यासिदेगः न्हयःने, तुषाहिनि दुहां वनेगु लायकुछ्छं छुनातःगु दु । लोककथन कथं श्व झ्याःया जःखः च्वंगु झ्यालय् दन्त नं थुनातःगु दु धाइ । उकें श्वयात दन्तयागु सँझ्याः नं धयातल । श्व सँझ्याः नं अतिकं बांलानाच्चंगु जुल । अले हानं श्व हे लायकुछ्छं कुने निपाः प्यपुंकातःगु थःगु हे पहयागु विशेषता व कलाकारितां जायाच्चंगु झ्याः नं उल्लेखनीय जुयाच्चंगु दु ।

(३) ख्वपयागु दकसिबे महत्वपूर्णगु व बांलाःगु सँझ्याः खः मूचुकं दुनेयागु कुमारीचुक्य जुजु सुमति जय जितमित्रया पालय् दयेकातःगु 'वासुकी झ्याः' अर्थात् राजसी लक्षणं युक्त यानाः नागं कुइकाः दयेकातःगु 'सँझ्याः' (छपाः जकगु) । श्व हे झ्यालय् च्वनाः मल्लजुजु कुमारीपूजा स्वइगु । थुकिइ गुलिनं उत्कृष्ट कला ब्वयातःगु दु, प्रायः थुकियागु मेगु ज्वः लुइके थाकुइ ।

अनंलि मूचुकलिकं च्वंगु सदाशिव चुक (दाफोस्वां चुक) स जुजु नरेश मल्लं दयेका थकूगु 'स्वपाः प्यपुनाच्चंगु सँझ्याः' नं न्हयथनेवहः ज् । छखे ला श्व चुकया हे ऐतिहासिक विशेषता दु व खः जुजु नरेश मल्लं तान्त्रिक शक्तिया साधनं पाताल गंगां लः थकयाः नित्य स्नानकर्म याइगु मेगु खः व स्वपाः सँझ्यालय् कियातःगु रहस्यमय तान्त्रिक कृत कलाया मूर्ति । व सँझ्याःया क्वयपाखेयागु भागय् थथे मूर्ति ब्वयातःगु दु गथेकि ब्यांचां किसि नुनाच्चंगु । लोककथन कथं थुकियागु सांस्कृतिक अर्थ खः छन्हु थुजोगु दिन नं वइतिनि गुखुन्हु ब्यांचां किसि नुनिइ तिनि इ ।

अले ख्वपया दकसिबे चर्चितगु झ्याः खः दत्तात्रेयस च्वंगु

पुजारी मठछेंस ब्वयातःगु विभिन्न शैली व कलात्मक बुट्टा दुगु तिकिझ्याःया मध्यभागय् ब्वल्वंकातःपिं विभिन्न शैलीया म्हाखाचात दुगु म्हाखा झ्याः । शाही नेपाल चलचित्र संस्थानया थनयागु छपाः बांलाःगु 'म्हाखा झ्याः' यात थःगु संस्थानया चिं हे यायेधुकूगु दु । थौं थनया म्हाखा झ्याः मस्वःपिं व थुकियागु किपा मकाःपिं तथा श्वयात प्रशंसा मयाःपिं पर्यटकत म्हो हे जक जुइ ।

अले हानं थन हे ख्वपय् लायकू जुयाः छुमा गणेद्यःथासं तुँछेंमला (तुछिमला) त्वाःया गल्लिस धुजागु बःचाखागु द्यःछें छखा दु गन कि ब्रूआपायागु बांबांलाःगु कलां जाःगु तोरण युक्तगु गणेद्यःया मूर्ति सहितगु अप्पा झ्याःयात छाय्पा याना तयातःगु दु । थनया श्व अप्पाया झ्याःचा खनेबलय् अजुगति मचाइपिं मनूत नं म्हो हे जक जुइ ।

झ्याः अथवा सँझ्याःया प्रसङ्गय् नेपाः देय् गुलि तःमि व सुसंस्कृत धयागु खँ श्री ५ बडामहाराजाधिराज पृथ्वीनारायण शाहया पालय् यें देशय् हनुमान ध्वाखाय् दयेकातःगु प्यखेरं प्यंगू बुर्जा दुगु वसन्तपुरया लायकुछ्छं नं थौं भीगु न्हयःने छगू जीवित संग्रहालयया रूपय् धस्वानाच्चंगु दु । थन गुलि प्रकारयागु गुजाःगु गुजाःगु शैलीयागु झ्याः, सँझ्याः आदि दु, थुकियागु ल्याःचाः तयां साध्य जूगु मखु । थौं श्व वसन्तपुर लायकुछ्छं अन्तर्राष्ट्रिय दृष्टिकोणं हे महत्वपूर्ण जुयाच्चंगु दु । श्व हे कारणं याना, श्व लायकुछ्छं ब्वल्वह्वनाच्चंगु नेपाःयागु संस्कृति व कला संरक्षण यायेत अन्तर्राष्ट्रिय संस्था यूनेस्को (संयुक्त राष्ट्र शैक्षिक वैज्ञानिक व सांस्कृतिक संस्था) पाखें प्राविधिक व आर्थिक ग्वहालि ब्यूगु जुल । श्व भीगु निम्ति लय्ताया खँ खः ।

अन्त्यय् झ्याः अथवा सँझ्याःया प्रसङ्गय् नांदम्ह दार्शनिक कवि महाप्रज्ञाजुयागु चिनाखें छपु न्हयथने, चिनाखें थथे खः -

झ्यालनं फय् वया मत जक सित

यो मां, झ्याः तीगु गय्

भिंच्याता लक्षणगु नरगुण तनाच्चन

श्व गुण माले धयां मत जक सित ।

सच्छि व खुडच्यागूगु स्वप पौ. ब.छि पौ (पाक्षिक)

अतिकनं बानला:गु ज्ञानरत्न तनाच्वन
मालामालां लुइके मफु मत जक सित ।
पञ्चतत्वयागु गृह अतिकनं बानला:गु
बांलासां हिसि महु मत जक सित ।
इयाले तेगु चुकू दुसा इया: तिनाकेने फौगु
ज्ञानरूपी चुकू महु मत जक सित ।
बुद्धया दासनं धाल न्यव साधुपिं
इन्द्रियया न्यापा इयालं मत स्यंका बिल ।

‘ज्ञानमत सित’ धयागु चिनाखँ ज्ञानमालां लिक्का ब्वयागु ।
श्व चिनाखँ कविजु गुगु तुलना उपमा ब्वयातल, नेपालभाषाया
काव्य क्षेत्रय् बेजोड जुयाच्वंगु दु । अले थुकी भीसं थथे वात्तुवाला:
माला: स्वयेफु ।

ख नं ख:, मनूतय्गु देह (शरीर) धयागु नं पञ्चतत्वं
दयेकात:गु व:चाखागु छखा छैचा जक हे ख: । गुलिनं ला, क्वैय्,
छ्यंगू दु व फुक पृथ्वी (चा) यागु हे अंश ख:, अथे हे तुं गुलिनं ख्ववि,
च:ति, हि दु व फुक जल (ल:) यागु, गुलिनं सास: (श्वास प्रश्वास)
ल्हायेगु, वायु त्याग यायेगु, धक्का तयेगु प्रक्रिया दु व फुक वायु (फय्)
यागु, गुलिनं क्वा:गु तत्व दु व फुक अग्नि (उष्णता) यागु, अले
गुलिनं वये वने, च्वने यायेगु प्रक्रिया दु व फुक आकाश (थाय् कायेगु)
तत्वयागु हे अंश ख: ।

अले भीगु देहरूपी छँय् इन्द्रियरूपी न्यापा: इया: दुगु जुल
गथे कि मिखारूपी इया:, न्हाय्परूपी इया:, न्हायरूपी इया:, म्हुतुरूपी
इया:, तथा अल्याख चिमिसँप्वा: दुगु म्हरूपी इया: । थथे विभिन्न
रूपयागु इया: दुगुलिं हे श्व देह बांलानाच्वंगु जुल । तर भीसं श्व
भीगु देहयागु महत्व व महिमा थुइकेत सीकेत कुत: यायेमसल धा:सा
जा श्व देह अतिकं बांलाना च्वंसां हिसि महुम्ह थे जक जुयाचवनीगु
जुल ।

भीगु छँया नायो (मूलरूप) जुयाचवन भीगु मन, भीगु
चित्त । चित्त भिनसा देह नं भिन, चित्त हे मभिनसा देह भिना नं
मभित्तुल्य हे जक जुइगु जुल । उकें मुख्य याना: भीसं भीगु
चित्तयात हे अर्थात् भीगु मनयात हे म्हसीकेमा:गु, आज्जु यायेमा:गु
जुयाचवन । अले श्व हे प्रसङ्गय पुलां पुलापिं कवितय्सं पिज्वयेकात:गु
नुग:खँ नं न्हयथनेवह: जू । गथे कि ‘थ:त थम्ह म्हमसीया अति दु:ख
सिल रे !’

धयातल श्व भीगु देहस भिंच्याता लक्षणयागु नर गुण
दु । तर अज्ञानवश भीपिं मध्येय् आपा:सिनं थुजा:गु गुण मालेगु,
लुइकेगु, खंकेगु, म्हसीकेगु कुत: मया: । थुजा:गु भिंच्याता गुण छु
छु ले धयागु नं न्हयस: वइ । अले थुजा:गु गुण मालेबल्य् थथे खने
दयाचवनी । -

१) परया अधीनस च्वने म्वा:गु, २) कुशल अकुशल धयागु
म्हसीकेगु, ३) लाज शरम धयागु दयेका च्वनेगु, ४) हामा जुया च्वने

स्वायेकेगु, ५) त्रिकालया ज्ञान दयेका च्वनेगु, ६) धैर्य यायेफयेकेगु,
७) निस्वार्थ भाव दयेकेगु, ८) सकल सत्त्वपिनिगु दु:ख थुइकेगु, ९)
आपा: मचाखाचायापाखँ चिन्तित जुइम्बायेका च्वनेगु, १०) सम्यक
दृष्टि दयेका च्वनेगु, ११) अल्सी स्वभाव धयागु इया: हे मदयेका
वीर्यवान जुइगु, १२) कर्मसं विश्वास यायेगु, १३) निर्लिप्तगु चित्त
दयेका च्वनेगु, १४) धर्म श्रुति शास्त्र स्मृतिसं चिन्तना यायेगु, १५)
थ:गु हे जक धया: जिद्दी मयायेगु, १६) सहयाये फयेका च्वनेगु, १७)
आपा: नये आपा: छने म्वायेका च्वनेगु, १८) गुरु वचनस श्रद्धा
तयेगु ।

अथे नं सर्ग:यात सुपाचं त्वपुयातइ थें भीके नं अविद्या व
अज्ञानरूपी आवरणं त्वपुया: ख्युकात:गुलिं मानों श्व १८ ता तर
गुण तना वनाच्वंगु तुल्य जुयाचवन ।

अले छुंथाय् तनाच्वंगु वस्तु मालेत ज:यागु आवश्यकता
जुइ । विना मत ज: दइमखु । अले मत धयागु नं फय् मव:
थाय्जक हे स्थिर जुया: बांलाक च्यानाचवनी । फय् वल कि जा मत
मच्याइगु, फ्वाक्क सीगु सम्भावना दयाचवनी ।

हानं इयालं वाफरूपी मार, ग्व:फयरूपी मार वया च्वंतले
मत च्याके फइमखु । थुगु बखतय् छगू जक उपाय श्व हे जुइकि थथे
माररूपी फय् ग्यानापुक वया च्वनीबल्य् इयालय् च्वंगु खापा क्वातुक्क
तिनाबीगु, अले माररूपी फसं खापा इया: हे संके मफइकथं व खापाय्
क्वातुक्क चुकू तयाबीगु ।

आ: थन इया:यागु प्रसङ्गय् व चुकू धयागु वस्तु हे ज्ञान
अथवा ज्ञान रत्न जुयाचवन, अझ वात्तुवाला: ध्वाथुइक धायेबल्य्
‘प्रज्ञा’ जुयाचवन ।

‘प्रज्ञा’ या अर्थ ख: थ:त थम्ह म्हसीकेत मदयेकं मगा:गु,
तसकं च्वन्ह्यानाच्वंगु उत्कृष्ट ज्ञान । थुजा:गु ज्ञानया अभाव
जुल धा:सा सार वस्तु धयागु छु, असार वस्तु धयागु छु श्व सीके
थुइके फइमखु । अले थुजा:गु ज्ञानया अभावय् भीगु मनसं
अनेक राग, द्वेष, मोह, लोभ दइ । थुकिं याना सारयात असार
खना च्वनेमालीगु, अथे हे असारयात सार खना च्वनेमालीगु
जुयाचवनी ।

उखे भीगु देहरूपी छँय् च्वंगु इन्द्रियरूपी इयालय् च्वंगु
खापाय् प्रज्ञा रूपी चुकू तयेफत धा:सा थुजा:गु माररूपी राग, द्वेष,
मोह, लोभ, इर्ष्या, तृष्णा आदि क्लेशया ग्व:फय्यात नं भीसं पना
तयेफइगु जुल । थुलि जुल कि मन अर्थात् चित्त निर्विकल्प समाधिस
च्वने फइगु धयागु हे थ:त थम्ह म्हसीका खंकेगु जुइ । थन छगू
उपमा तये धाल धा:सा तिमिलाया ज: ल्यूल्य वना: तिमिलायात
‘आज्जु’ याना थीफयेकेगु जुइ ।

इया: अथवा सँइया:या लिधंसाय् थौयागु श्व इलय् भीसं
बिचा: यायेमा:गु खँ थुलि हे जुल ।

‘सँइया:’, ल्या: १, ११००

चखुं चायागु तंगु कयगु

छगू देशय छम्हा चखुंचा दु । भाङ्ग हे न जुल । उखेंथुखें ब्वया चिरिबिरि हाला नसा माला नयेगु ला वया ज्या हे जुल । तर, व मेमेपिं भाङ्गथें मखु । छ्वा मसिसें गबलें मन । सोलय् नं सफा सुघर यानातयेमा न्ह्योने लागु मन, न्ह्योने लाथाय् मफा । थुकथं मेपिं भाङ्ग स्वयो गाक्कं हे सभ्य धायेमा ।

छन्हु व चखुंचिया सुथ न्हापां दनावये साथं कयगू छगः लुल । अप्पो हिलामाला जुइम्वयक हे कौला यायेदय धका व लयताल । तर, वया छ्वा मसिउनि । अकिं वं व कयगु ज्वना छ्वा सिलेत खुसिइ वन । कयगू ताँय् छथाय् बांलाक तया छ्वा सिउवन । तर, छ्वा सिला लिहां वबले कयगु छतिं मरु ।

चखुंचां कयगु उखेंथुखें हिक्कदं माल । तर, लुइके मफु । उखेंथुखें मालीगु, हाकनं कयगू तयाथाय् वया 'सर्ज्यान्ति थन हे तयागु; गन वन, सुनां यन' धका लागिचचां हालीगु । ताउत हे वं व तंगु कयगू माला जुल । तर, लुगु मखु, लूगु हे मखु । अबले हे व ल्हातिं कति छपु ज्वना व हे तां वयाच्चम्हा कमि छम्हा खन । वं व कमिया थाय् वना गुहालि पर्वपर्व धाल - "अय् कमि दाजु ! थन ताँय् तयातैगु कयगु छग खंला ? छक मालाब्यु रे, बन्ति धाये । का रे" धाल । चखुं मयजुयागु छ्वास्वया कमि भाजुं धाल - "छंगु खँ सुनां न्यनी चखुं !" थथे धया व थगु लँ लिना वन ।

चखुंचाया छु याये, छु याये जुल । हानं छक चाचाहिलां कयगु माल । तर, लुइके मफु । भचा जायेका सिपाइ छम्हा व तां वल । वयागु लँ पना चखुंचां धाल - "स्व रे सिपाइ दाइ ! हुं वंम्हा कमि जिगु तंगु कयगु माला जित भचा हे गुहालि मया । जि थन नये पित्याना सीन । वैत सजाइ बीमखुला ?" तर व सिपाइ नं भिंगु स्वभावयाम्हा मखु खनि । 'चखुंयात नं सुनानं गुहालि याइला !' धया सुरुसुरु वन ।

सिपाइयागु खँ न्यना चखुंचायात तस्सकं बिस्मात जुल । श्व संसारय् वयात गुहालि याइम्हा सुं हे मरुला धयाथें च्वन । अज्याबले छम्हा अफिसर सल गया वगु खन । श्व ला भिंम्हा हे मन् खइ, अवश्य गुहालि याई धयागु मतिइ तया धाल - "कप्तान

साहेब ! हुं वंम्हा सिपाइयात छक ज्वनादिसँ रे । जि दुखीम्हा चखुंयागु सुथसिया कौला चूलाकेत वं भचा हे गुहालि मया ।" अफिसर नं वहे पह्याम्हा जुया च्वन । पुलुपुलु जक स्वया वयागु खँया भचा हे च्यूता मतसे सरासर वन ।

चखुंचा निराश जुल । दुखीया उपरय् दया तइम्हा सुं हे मरु खनि धका भापल । तंगु कयगुया वास्ता मयासे मेगु हे नसा मावने धयाथें नं जुल । अबले हे मन्त्री छम्हा अनं वयाच्चंगु खना चखुं मयजुं धाल - "जि दुःखीयात निघा यानादिसँ रे । जिगु बन्ति मन्यंम्हा व कप्तानयात यँखाये हे मा । छिं वैत यँखायादी मखुला ?"

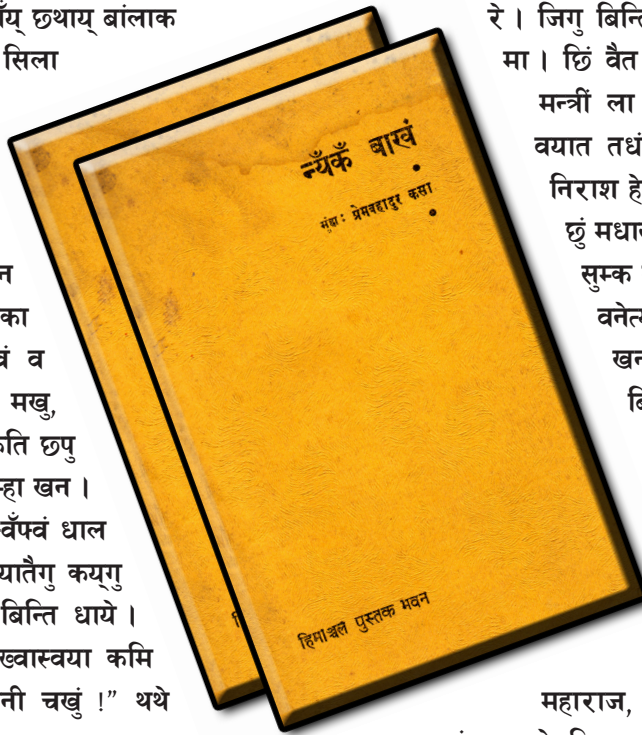
मन्त्री ला वया नितिं अवश्य छुं याइ धयागु वयात तधंगु आशा दुगु ख । तर, व आ नं निराश हे जुइमाल । मन्त्री व्हारारारा न्हिला छुं मधासे वयागु छ्वा छक जक पुलुक स्वया सुम्क वन । पिल्याम्हा चखुंचा निराश जुया वनेत्यंबले किसि गया जुजु सवारी जूगु खन । देशय् दक्कोसिबे तधंम्हा मनूयात बन्ति यायेदत, आतिनि निसाफ जुइ का धका व लय ताल ।

जुजुया न्ह्योने वना चखुं मयजुं धाल - "महाराज ! कोटि बन्ति ! जिगु सुथसिया कौला यायेगु कयगु छग तन । लुइकेत सुनानं जित गुहालि यागु मखु ।

महाराज, निसाफ पवने ।" थथे बन्ति याना चखुंचा छखे लिना जुजुयागु निसाफ पियाच्वन । तर, किसिया म्हाय् च्वंम्हा जुजुं चखुंचां धागु खँ मताछू यात । चखुंचायात छुं हे मधा ।

चखुं मयजुया आ आशा यायेगु लँ हे मन्त । जुजुथें ज्याम्हा दकले सकले तधंम्हा मनखुं हे वास्ता मयासें लि मेम्हा सुनां वया वयात गुहालि याइ ! सुनां वया उपरे माया दया तइ ! चखुं मयजु कूनयाच्वन । अज्याबले इमू छम्हेस्यां वया वयात सहानुभूति क्यना धाल - "चखुं मयजु ! छाय् भुके जुया च्वना ? छु जुल ? जुजु सवारी जूगु नं मखंला कि छु छु ?"

चखुंचा लिस बिल - "खं, खनां छु याये ! छगू खँ बन्ति यानां छुं हे लिस मब्बू का ।" थुलि धया वं कयगु तंगु खनिसें कमि, सिपाइ, कप्तान, मन्त्री व जुजुयात धयागु फुक्क खँ

सच्छि व खुडच्यागूगू स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

छसिकथं इमूयात कन । इमुलिं वयात 'ग्यायेमो, निसाफ याकां तोते; छंगु तंगु कयगू लुइकां तोते' धयाधिया व्वांयव्वांय वना जुजुं गयावम्हा किसिया न्हायपनय् दुहा वना न्यायेत्यल । छुं जुया जुजुं व चखुं मयाजुयात गुहालि मयात धासा वैत कुर्काब्यु ।”

जुजुयात थगु म्हाय् तयेदया किसिया न्हाय् तप्पु । वया फाँय्फुइ सुनां स्वइ ! तर इमूयागु ख्याचो न्यना व गयात । धात्थें इमुलिं वयात कोथलाबीला छु थें धका वया सातु वन । वं तीजक जुजुयात धाल - “महाराज ! हं चखुंयात गुहालि याना बिज्यायेमाल । मखुसा छपिन्त जिगु म्हं कुर्का छ्वेमालीगु जुल ।”

जुजु छत्थुं बोक्सिं तोतुम्हाथें भसड्ग वन । सोधपुछ हे मयासे उघ्मिं मन्त्रीयात सता धाल - “मन्त्री ! का व चखुं मयजुयात छु माल, मागु तक्क बिया गुहालि या । मयात धासा

छंत तुरुन्त खारेज याना छ्वयत्यल ।”

मन्त्रीं हथाय्मथाय् चाया कप्तानयात सतके छ्वत । कप्तान वयेव धाल - “का व चखुंचां छु धाल तुरुन्त यानाब्यु, मखुसा भिं जुइ मखु ।”

कप्तानं सिपाइयात सतके छ्वया उर्दिं बिल नापनापं ख्याचो नं बिल । सिपाइयात तचोगु आपद जुल । कमि गन मावनेगु ! तुतिं तुति मजुइक देन्यंक चाहिला कमियाता मालाहया धाल- “श्व चखुं मयजुयागु तंगु कयगू लुइकाबीसा ब्यु, मखुसा छन्त श्व हे ताँय् यँखाया स्यायेत्यल ।”

कमिं वाना वाचादंक माला चखुं चायागु तंगु कयगू लुइका बिल । अले चखुं मयजुं उकुन्ह सुथे साक्क कौला यात । उलिंचा बाखं थुलिं

कविता जुइमफुगु खँवःया छुचाःपाः

१. जीवनाया छगू अर्थ

जीवन,
प्रकृया सफुतिइ चवयां वनिगु
छत्वा वाक्य-विन्यास खः
गुकिया कर्ता जि थः खः
कर्म जिगु न्हयःनेया शोषण पीडां दग्ध जगत !
श्व वाक्यया अर्थ उबले हे पूर्वनि
गुबले थुकी कर्ताया ज्या पूर्वनि ।

२. मतिनाया बँ

इताः चिकनय्
चिकं इतालय् फुचायेक बुलालिं च्याइगु
मतिना, समान स्वार्थया छप्वाः मत खः
छता जक यथार्थ पा जुइवं
आदर्शया फसय् जक श्व मत च्याये मफु ।

३. विज्ञान

मन्या बौद्धिक जाद्या खँय् खः
गुकि विवेक कुकु चवनेवं तयूपिं बखू श्वइ
तर, अमानवीय अहं त्वपुयेवं श्व हे खँचं
इल्ल गिद्ध सतांचा पिहां वइ ।

४. सोकेसया सभ्यता

जिगु टाई प्यपुना

पूर्ण वैद्य

गःपतय् यःगानाचवंगु सभ्यता !
सौन्दर्यया नामं श्व थःगु हे स्वतिपाँय् थमजुइमा !

५. शैली

रेडिमेड् वसः
जितः गनं मिले मजु
छाय्कि, श्व जितः दाना सुयातःगु मखु
उकिं हे श्वं जितः व्वये मफु
जिगु सौन्दर्य थिइमफु
बरकछिं, जि हे जक वसःया ह्यायंगरथें ।

६. छगू अनुभव

जिन्दगी !
पलाः पतिं वाक्कु छियेमाःगु
कसय् जुयाः घाः लाःगु छजु छाःगु लाकां !
जिं जक ज्यसा श्व लँय् हे त्वयाः
हुंथ्यंक वांछ्वया थकेगु मतिइ !

(भुलां २:११०२ पोहेला)

स्वन्ति दुनयया स्वं दुनय छपुलु

आशा कुमार चिकंबजार

प्रकृतिया हिलाबुलां मौसम श्वकः च्वनि । मौसम दुनय ह्वइगु ताजिताजिया स्वंया दुनय नखा चखा ब्वलाडः च्वनि । अलय वहे प्रकृतिनपां घ्वातु घ्वाडः द्वहँ वयो च्वंगु नखा चखाखय् ह्वैगु स्वंया छ्यला दुनय साहित्यया प्रतीक दुग्यडः च्वनि । वहे प्रकृतिया स्वस्वं गुलिं कवि जुल, प्राकृतिक कवि, वहे प्रकृति नपां त्वाय (कुली) चिडः उकिता हकातं लिकातं, च्वं, क्वं, पुतु पुइक च्वमि जुयो दाँ वई । प्रकृति दुनयया स्वं मिसाया मतिनाया कल्पानायायां बाखं च्वइपुं बाखं च्वमि, उपन्यासया पानापतिक वनस्पतिया बिम्ब छ्यलः मच्चकं उपन्यास पू वांथें मच्चं । उकीं धाइ प्रकृति गुरु खः, प्रकृति मनूयाता मौसम क्वःछिडः बिड्महा जुसी बःजु खः । प्रकृति थी थी आयुर्वेदया आबिष्कारक धन्वन्तरी खः । उकीं हे धायो तःगु खः 'स्यूसा श्रीखण्ड, मस्यूसा खुपां ईं या चु' जक । प्रकृति दुनय मरुगु छुं हे मरु धाइ अथेनं मस्यूपिन्ता 'कांयाता हिरा, लाटाता केरा' धःथें अपलं मनू तय्सं मथुयो प्रकृतिया थी थी वस्तुत 'हिराता किरा' याडः च्वनय मःगु म्हेगः स्वयो थौं भून गयापुक मथुयो वांगु दः, न्हूंगु पुस्ता व न्हूंगु समाजं ।

वनस्पति जगतं मनूया नसा, त्वँसा व पुंसा (गाँस, बास व कपास) या व्यवस्था याडः वगु दः । मानव सभ्यताया विकास नपां नपां सिमाखलां डयो, फलफूल नयो सिमापालः छाप्रो दयकः प्रकृतिया सहाराय् हज्याडः वगु समाजय् जक गुँ या थासं प्याहाँ वगु जलाधारं त्वनयगु नाः, म्वः ल्हूयगु व कृषिखय् बुई नाः छुयगु याडः सभ्यताया ताकी ग गं हज्याडः व वं थौं वहे नाखय् दुनयया मि (बिजुली) विज्ञान व प्रविधिया विकास हज्याकः हःगु जुल ।

सभ्यताया स्वन्हँ गय्गु इवलय् नाःस्वागु स्वं नपां भेलय् पुडः थःनपां तय्गु मतिं क्यवःया विकास यात । गना क्यबय् नाःस्वागु थीथी स्वन्तपिडः गुलिं स्वंयाता थाकायो स्वंया जुजु दक नं क्वःछित । गुलाफ रानी व राजा धाधां ह्योगु गुलाफ स्वं मतिनाया चिं काथं नं हज्याक हल । गुँया दशवी ह्वइगु तकुस्वं नेपःदेया राष्ट्रिय स्वं दक नं क्वःछित । अलय व नपां नपां थी थी नखा चखाखय् मदयकः मगागु स्वं धायो वहे मौसमय् ह्वइगु स्वं या ज्ञान दयानिं स्वंया गुण, स्वभाव स्वयो उकिता नं छ्यलय्गु यागु खानय् दत । वहे इवलय् स्वन्ति नखाबलय् या स्वन्तय्गु खाँ थाना न्ह्यब्वयगु मति तया ।

ग्वयँचा स्वं :

श्व ताईतक सुकु मचिइगु स्वंया छताजि खः । वाँचुगु रंगया थुगु स्वं फवः छफवः देकय् छाय्गु स्वयो ग्वयँचा स्वं मः हाडः थःकिजा या दाजु पिन्ता क्वखाय्केगु चलन किजा पुजा बलय याडः तःगु दः ।

थुगु स्वंया महिमा किजा पुजा नपां अपलं स्वाडः च्वंगु दः । यमदूत-सिमदूतपिसं किजापुजा याय्ता वम्हा तताया हःनयें कालं कःव सेलिं ततां बिन्ति भाव याडः यमराजता लयताय्क बरदान फवँ धःबलय् ग्वयँचा स्वं सुकुमचितलय् किजाया आयु दय्मः दक फवंगु खाँ दुनय् स्वंया सुकुमचिइगु गुणयाता प्रतीक काथं कायो तःगु दः । वहे काथं फःसा ग्वयँचा स्वंमः, मखुसा ग्वयँचा स्वं दशवी दशवी तयो कःसिं तःफव स्वं तयो वा वनं मफूसा ग्वयँचा स्वं छगः जक जूसां तयो लःल्हाकय् मःगु संस्कृति कः धाडः वगुलिं श्वहे इलय ह्वइगु स्वंयाता च्व छायो किजा पुजा नपां स्वाडः तःगु जुयमः । अलय श्व इलय जक ह्वइगु शरद ऋतुया श्व छगू उपहार काथं ह्वइगु स्वं किजापुजाया विशेषता काथं हे काय्मः । दाच्छितक थुगु स्वं मः यखायो तयो थुकिया पुसा थाथा याडः कायो पूसालः मा बुइकः सारय याडः पिइगु श्व ग्वयँचा स्वं बा हे याडः थौकन्हे व्यापार हे यागु खानय् दः । श्वनपां ज्वःलाकः तःसि नं थुकिया गुण काथं ता ई तक ल्यनिगु धाय्गु स्वयो हृष्टपुष्टया छगू प्रतीक काथं किजा पुजा बलय किजा (दाजु) ता लः ल्हाडः बिइगु या । लक्ष्मी पुजा, कयतापुजा थजगु तःतःहांगु पुजाखय् नं तःसि छःसां श्व विशेष याडः किजा पुजा

सच्छि व खुडच्यागूगू स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

बलय मदयक मगागु वस्तु थें ताय्की । उकीं थःकिजा तःसिथें तं तं धाय्मः धाय्गु प्रतीक काथं कयं । अथे हे केराथें के के धाय्कः धायो हृष्टपुष्ट जुयमःगुया प्रतीक काथं कायो वःगु नं खानय् दः । श्व जुल स्वन्तपां सिसाफलया खाँ ।

तःफव स्वं

शरदया ऋतु द्रहँ वयो मोहनीया सूचं ब्यू वडगु थुगु तःफव स्वं नं किजा पुजा बलय कुति कुति याडः स्वन्वा, तायें, न्याख्वसिं, सिङ्गाली, आम्ब, थीथी वस्तुत नपां तैगु छताजिया स्वं खः । श्व गमलाय् स्वयो वाबुई देमेय् वा बिस्कं पिडः तैगु याःसां थौं कन्हे तफव स्वं बा हे याडः व्यवसायी ढङ्गं नं हज्यागु दः । अलय कुलय थःकिजा-दाजु गनां भ्येचापिन्ता तक घ्वाल्ल याडः लुकिगु चलन दः । गुम्हास्यां पसः क्वाल्य मः दयकः यखाय्गु नया । श्व म्हवसुगु रङ्गया स्वं नं नास्वागु नपां स्वय हे बांला खानय् दः ।

बाहे तःफवः स्वं

थुगु स्वं उलि बांला मतसां कुतिकुतियाडः तय्ता गनां गनां छ्यो । स्वन्वा पत्र उली महवैगुलि बाहेमाहे जुङ्गुलिं बाहे तफवः स्वं धाइगुलिता खय तयसं कुरुर फूल (खिचा स्वं) दक नं धाय्गु या । श्व तःफव स्वन्वा मथ्याम्हा (क्रस) स्वं दक नं धाय्गु या ।

कःसि तफवः स्वं

तःफवः स्वं स्वयो चिच्या चिच्या फवसां स्वय हायें पुक तपुइक ह्वडगु अलय ता ई तक ह्वडगुलीं थुकिता स्वं मः हानय्ता, स्वम्ह दय्केता व पुजा भुई तयो द्योकय् यंकय्ता नं छ्यल वगु दः म्हवसुगु, ह्योगु, नेताजि ल्वाक ज्यागु थीथी काथंया थुगु स्वं नं किजा पुजा बलय छ्यलय्गु या : । श्व गमलाय् म्हवँ अलय बायें हे अपः पियगु या ।

गोदावरी स्वं

थीथी रङ्ग व जातया गोदावरी स्वं किजा पुजा बलय ह्वडगु जक मखुसें श्व चिकुला ज्वःछिहे ह्वड । म्हवसुगु,

ह्योगु, तुङ्गु, वाँचुगु, थीथी रङ्गया स्वं जूगुलीं थुकिता किबाय व गमलाय् नं पियगुया । थुगु स्वं मःहे धाय्गु मरुसां मौसमं ब्यूगु उहार काथं थुकिता नं तय्गुया ।

लालुपात्या स्वं

थुगु इलय दुस्वः वैगु ह्योसे च्वंगु थुगु स्वं धःसा उलिसिनं छ्यगु मखाडा । अथे नं थुगु इलय ह्वडगु जूगुलीं स्वय हे हायें पुसे ह्याउँसे च्वंगु लालुपात्या स्वं छ्यो वैगु वा फलफूल नपां तयो लःल्हायु या । थुगु स्वं नं उली मःहे धाय्गु मया ।

लांथुकु स्वं

लांथुकु स्वं नं वाँचुगु, गुलाबी, तुङ्गु रङ्गया दैगु जक मखु कःसि तस्कं बिचःयाडः गमलाय् पिडः ह्वयक तय्फःम्हा सिया न्हाय भातिचा तःपुथें ताय्की । लां थुकु स्वं तयो यंकय्

फःम्हा सिया छताजि बिस्कं पहया फूर्ति दःथें च्वनि । श्व स्वं अपलं मिजं तय्सं तपुलीखय् व मिसातय्सं सापलय् वा साथुखय् च्वय छुयगु याई ।

स्वन्ति नखा बलय दःपिसं भोगत्या, हलुवाबेद, सुन्तला, स्याउ, आमासी, नैक्य, साँख्वसिं थजगु सिसाफल नपां क्वाखा तयो, स्वमः तयो लःल्हाडः बिङ्गु खः । अलय तःसिखय् चु दयमःगु, गुम्हासियां भोगत्याखय् नं चु दयमःगु धःसां हलुवाबेद, सुन्तला, स्याउ खय चु दयमः धाय्गु मरु । थीथी नाःमरं, पोचु मरं, चिकमरं, सिन्ह मरं थजगु मरंया देनय् च्याकिगु खेलुइता च्याकः पुजा जुयवं फुक्क स्वं कुतिकुति याडः तःगु नपां न्हूगु तुफी खं पुडः क्वय निसें च्वय थ्यंक मुनय यंक तै । अलय किजा पुजा साति खुन्हु कति पुन्ही खुनं मुडः खुसी चुइके मयंकसें मगा । सकल पुजा यागु छँ नं मुडः खुसी चुइके हः सेलीं खुसी फुक्क स्वं पु खं जायो छगू पवित्र खुसी थें जुई । गुगु तस्कं स्वय लाइक जु । संसारय् थुकाथं खुसीता पवित्र काथं काइगु मनूया जल प्रतिया छगू श्रद्धा खः । 'नदी बेगम सुद्धम' धःथें न्ह्याडः च्वंगु खुसीता तिर्थस्थल काथं स्वस्थ जुङ्गु धापु दुनयें

सच्छि व खुइच्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

वैज्ञानिक तथ्य दः । स्वन्तिबलय हासा, तुफी, ल्वहमा, नपाःतेप, छँ लहिडः तःपुं पशु पन्छी नपां जलथल पुजा याइगु, क्वः, खिचा नपां पुजा याइगु थव नखा दुनय अपलं दुवाल स्वयमः ।

खुसी स्वं चुइक गुया छगू वैज्ञानिक तथ्य दुवालः स्वयबलय थुकी दुनय छुं काथंया लिचवः जरुर हे दै । गनां अन्न नं वाय यंकगुलिं खुसीया जलचर प्राणीतयता आहारा तकय यंकगु जक खःला ? अलय थीथी अन्न व स्वंया ति खं प्याहाँ वैगु रसं नाःजक चोख व बांलाइगु जुयमः । वर्षा इलय फुक्क चुइकः हःगु फोहोर नाः व बुलुगु नाः थुगु इलय निसें यचुसे च्वडः वैगु स्वयबलय फिल्टर याडः वगु नाः थें च्वंगु सकलसिनं खांगु हे खः । अलय स्वं पु फुक्क चुइकः है बलय गनां स्वंया बासा लुइकः तःगु छगू तस्कं पवित्रगु गङ्गाया भावं खुसीता फोहोर मयाकय्गु भाव पिज्वयकयता नं पुर्खा छगू काथंया नियम दयकः तकगु नं जुयफः । छाय धःसा स्वं द्यो याय्गु कपालय थजु वा मनूया कपालय थजु शिरय च्वनिगु थीथी स्वं बहे इलय खुसी चुइक छ्वइगुलि चिकुलाया ख्वंगु व यचुगु नाः वैगु अःवयो खुसीया महिमा थुइके मफयो, जनसंख्या वृद्धिनपां जूगु फोहोरं खुसी फोहोर न्ह्याइगु धःथें जुयो वल । पुर्खा खुसी ल्यंकः, म्वाक, भिंकः तयता याडः तकगु परम्पराया ज्ञान सिइके मफयो थौं 'श्राद्ध बलय भौ चियगु ज्या' थें जक थमजु थव स्वं नपां चुइकेगु भीगु

संस्कृति ।

न्ह्याथय थजुयो ब्यू न्हू दँया न्हूगु ज्ञान सयकेगु इवलय थगु प्रकृतिं खुसीया पवित्रता ल्यंकः तय्मःगु ज्ञान सकलसिया मनय वांकय फःसा खुसी धःमजुइला ? स्वन्तिया इलय यागु म्हापुजा, किजा पुजा बलयया पवित्रगु व श्रद्धां थःदाजु किजा पिन्ता तताकँहे पिसं अजनं धाय् निनीपिसं भेंचापिन्तातक दुनुगलनिसेंया ध्वाल्ल लुकगु स्वंकुतिकुति याडः खुसीया पवित्र नाखय शुद्ध मनं प्वंकगु गुळलें अशुद्ध मजुय मः । थीथी पवित्र घाटया पवित्र नां, थाय् कन्हे अपवित्र व घृणाया थाय मजुइकेता न्हूगु पुस्ताता पुलांगु संस्कारया ज्ञान नपां अध्ययन अनुसन्धानया ज्या नपां जिम्मा ब्रियो लः ल्हाडः तकय मः । मखुसा म्हेगः मानव सभ्यताया बस्ती निःस्वांगु व थीथी खुसी व पवित्रताया खाँ नपां बैदिक कालनिसेंया धार्मिक किम्बन्दन्ती धाय् वा पुराणया महात्म्य किलं नयो भ्वाव ज्यो वानय फः । आस्थाया स्वं इवः जुयो वाडः श्रद्धाया स्वं ज्वडः नसंचा हु वानिपुं बाज्या अजिपिनिगु पला दियफः । उकीं आदरनिकेतनया परिकल्पना नपां वहे खुसी सिथय्या धार्मिक स्थलया आस्था न्ह्याळलें चुली जायो च्वनय फय्मः मुखु व्यडः स्वं जुयो ह्वयो च्वनय फयमः । ग्वयँचा स्वं थें इवः मजुसैं ता ई तक म्वाडः च्वनय फयमः ।

न्हूगु नेपाःया म्हगस

श्रृष्टि डंगोल, भवैत

क्वःबुँइचा न्ह्याथें न्ह्यानाच्वन मनूत । ल्हाति-ल्हाति थीथी ध्वाँय् प्लेकार्ड, व्यानर दु । म्हुति स्वतन्त्रताया सः दु । वः हे मनूया हुलय न्ह्यानाच्वना जि । भीसं भीगु लागिं धकाः भोत कुतुंका त्याका छ्वयापिं नेता तय्सं न्वचु न्यंकुवलय जिगु नुगलय तःप्पस्वां ह्वयावथें ताल । धात्थें भीगु लाछि सुखया निभा लुइगु हे जुलला कि छु थें !

छखें थौतक नेपाःमितयसं नुगलय हि ख्वय्का दुःख सियाच्वनेमाःगु लकस तनावनिगु ई वगु जुलला धाय्थें मति वल । छचाखेरं हिउपाःया जः लुयावथें जुल । तःतःव्यागु लाँ, रेलया लिक्, रोपवेया तःतःजागु पोल, पानीजहाज इरुधुरु जुइत तःव्यागु व तःजागु खुसि, तःतःजागु भ्युटावर, स्मार्ट सिटी थःथे भीगु देय् सिंगापुरथें जुइगु हँ !

ज्याइव क्वचाय् धुंका मनूत लिहाँवनेत ख्यःलिक्क रेल वल । सकले लयताया रेलय च्वन । खुसि लिक्क पानीजहाज वल खुसिछिया छँ वनेमाःपिं मनूत उकि दुहाँवन । रेल नं न्ह्यात, पानीजहाज नं न्ह्यात । जःखःच्वपिं सकलें मनूत थःथःगु लें लियावन । जि धाःसा न्हूगु नेपाःया म्हगस खंकाच्वना । सुभाय्

**स्वप नगरपालिकाता न्ह्याबलें सफा,
सुगधर तय्गु सकल नगरवासीतय्गु कर्तव्य खः ।**

आयां भी काय ल्याहाँ वइला

सूर्यनारायण फाजु

सापार वले ताहा साँ चाहिक हयता पाना जक भक्तपुर नगरपालिकां नेट यागु टार च्याड तकगुलिं हि चाया नारां तरब्बा लुखाते दुने ववं हाल वई । धनं नेट ल्हवँ मवनीला ? श्व नगरपालिकां सापार बलेता धायो नेट यात्रु तार च्याडतक नेट मवगु गोनु दय धुकल । न्हिछि ज्या याड वम्हा नारां तरब्बा हालवषु तायो केशरी तरमा नं “छँ दुने हे वे मलानी गुली हाल वयमगु । न्हच न्हिने वयो ल्हवड तकल क । अखुनुं तुड धायागु मखुला लाय पाडक तार ह्येमते जक । लाय पान जि च्याड तकल जिक । थं तिनी मपाडक तयो तकला क । छुयागु बुरा जुसां नेट उली मरुबले हिमिचायो जुइगु क ।” धाल ।

थं बजि भाचा कम नयागु जा नराजिलला तरकारी छु दयकाले ? रात्रा तरकारी दयकाक । न्ह्याको धसां मज्यू श्व मिसाता रात्रा धायगु मखुया लामट्रोलिया, लामट्रोलिया । न्ह्या निसिंय रात्रा धायगु । आख बोडक तसा छुकाय् लामट्रोलिया धाय सै । आख बाँ हँ धबले पाँय म्हायत जुल जि अले गना सैले । बोनी आख (१३ वर्ष) हिँ सोदा दबले चिच्या ऋक ब्यो याय मखुनी धायक क वया पुं मखुला । जिं क वयागुला जि अब्बा पुं कवगु क जक नारां तरब्बा व केशरी तरमा छ्यो थाई । छुयागु (१३ वर्ष) हिँ सोदा दबले बियो ह्यो दुःस स्यू स्युड अतक वहे ताल तिली क । क मोल चिच्याऋक ब्यो जुयो दुःख स्युसां अयां भाचा सुःख जुलनी जड छ्यो याड हाल चोनी ।

छं काय नं फोन याड महला । जिं याड छोयाक अखुनु छं स्योड थेड

याडा क । छु धालाले हा हां नारां तरब्बा मने खाँ ल्हाक भुटु भुटु हाली । जिपुड, वर्ष यको दयो वल, ज्या साने मफयो वल । भि छँ पुलांगु जुसा छखा द । बुं भातिचा सां द । बिदेश वाने मते बाबु धायां माने याके मफया । जि आख बोनयया लागिं वानेगु हँ । थाना चोड चोडां छुयाय जागिर छगुहे बांलागु गरु धाल । वं नयो चोडगु (१५ हजार) हिंडादो तलब यां वाय मोटर साइकले चिकं तयता व वाता खर्च जक गाता धाल । खयां भिसं नं गनां बाडलायाय स्वयो बिय मफया । सुं तहाँ पुड मनु म्हासियागु मखु छुयायगु ।

नारां तरब्बा यागु खाँ याताहे धवासा (साथ) बियो केशरी तरमां धाई । न्हाप जि चोटा बैठके न्यो वाडा बले भि मचा तयता बांलाक आख बोडकेटा बाँलाथे जागिर नकेगु खसा भिसं नं राजनीति याय सराके महेँ । अयाजु श्व व्यवस्था पुँजीवादी व्यवस्था हँ श्व व्यवस्था खँ भ्रष्टाचार, अनियमितता यको जुइगु हँ । गरिब तयगु सुःख जुइणु व्यवस्था समाजवादी व्यवस्था हँ । भि सं नं देश बिदेशया खाँ सिइके मेहेँ । मखुया भि मचात आख ससां अमिसं भिता जालभेल याड जागिर अमिसं हे नई हँ । भि मचातयल जागिर दइ मखु हँ ।

खयां भि कायनं जागिर नयता (१ नम्बर) न्हाप लाड हे नां पिकगु खः । तर अन्तरवार्ता खे जालभेल याड मलाकल । छुयाय वाड्वाड थाय मिले मजुल । अनेक ज्या साड नं नगु ख तर सफल मजुल अले निराश चाल । अले बिदेश वानेगु खाँ ल्हात । भि संनं वानेगुसा

हँ धायन छुयागु ।

श्व व्यवस्था पुँजीवादी व्यवस्था जुगुली खला, भि कायया जड मखु, मेमे पुड यको मनुत बेरोजगार जुयो चवंगु दः । ब्यनसागे ते ब्यबसाय चलेमजुगु द । फुकं थासे भ्रष्टाचार जुयो चवडगु द । दुःख सियो नय धपिंता दुःख सियो नयगु थाय मरु । थथे जुगुलीं अखुतु दसै हने आन्दोलन याबले शासक दलयापुं नेता तयता भोभो सुक दगु, अभिगु छँ छ्वेक, बिगु । अमिसं गुलि भिबा सुसक टगु दः । थथे भ्रष्टाचार याडः तगु सम्पत्ति राष्ट्रियकरण याड । थन्योपुं भ्रष्टाचारी तयता मृत्यु दण्ड बियेमा, नेपाली जनता तयगु सम्पत्तिया सिमाडकन यायेमा, बिदेशे सम्पत्ति तय मरेके म । नेपाली तयता योग्यता अनुसार यागु ज्या, ज्या अनुसार यागु ज्याला बेम । शिक्षा, स्वास्थ्य उपचार निःशुल्क जुयमा, व्यक्तित्व विकासे समान अवसर दयेम । भ्रष्टाचार याड बिदेशे तयो तगु धिबा नेपाले हयो भिगु देश विकाश यासा भि कायनं नेपाले ल्याहाँ वइलाजक नारां तरब्बा व केशरी तरमा खाँ ल्हाड च्वनि ।

नारां तरब्ता छं कायया हाल खबर छु जुला ले धालाले ? छु धाई ज्या बांलागु मरु हँ । वं कमे यात्रु धिबा वाता जक हे थिक हँ । ऋण पुले फै मखु हँ । छमिसं ये सोयो पु हँ । छुयाय थोकाय् बिदेशे वाडगु ऋण खं याड नखाचखा जुसां, थेड मचोन । न सां छुनया जक धाइपुं मरु मनसां छाया मनया जक धाइपुं मरु । बिरामी जुसां सुनं बिच याइपुं मरु जड नुग मछिक खाँ ल्हाड काययाता जक लुमाइक च्वनि ।

खपमिया भुतिमाली

संजिता पंच

नहपा

भिता अमा अब्बाड याक्वप्वाले थ्यन
कोलमे तय बूँ यड्की, पलेश्या थे रो लाज
अखुनु

सुध्या नुगया तरवः गां नं न्हेलं च्याकल
तुन्ही, हिटी, घः, करुवा ज्व ज्व धाल ।

तकु, डाल, कोलं कुबिय बुई वानेबले
गल्ली, खुशी, बूँ फाँट नासासिं च्वनिबले
च्वप, लिभ, धाकुफें ह्यागु ह्याथे जुसां
नुगःले दगु जोश जागर पाने फैमखु सुनं

औंसी, पुन्हि, एकादशी, सङ्क्रान्ती वई वानी
हाने मगु नखाः चखा ह्यापुकः हाड च्वनी
छभ्य, छक्लु नय जुसा कर्तव्य ता दछि ते
च्वतिं बूँ प्याक जुसां लक्ष्मी सरस्वती दुकाय ।
धडकन्हे
पातिखाड अमा अब्बाड भुले दुने थ्येनी

भ्येते, लिभं हाकुइ धाय मन स्क्रिन बुकि
सुथ्या मोबाइलया अलामं न्हेलं च्याकी
घः करुवा छेलेम्वल कोठा पतिकां हिटी

तकु, कोलं, ज्वनेम्वल न्यपाड्ग्रा हिक वाने
बूँ दक्वं धलान जुल, मला पिचु खने ।
च्वप, लिभ छलेयाना हिटर, पंखा न्याई
नुगः घ लाडकेता मोवाइले सल्लाह याइ

छु औंशी, छु पुन्हि न्हि या न्हि भ्वें डयाके
दुःखयाता कलावाड सुखया भुतिमाली ब्वयके ।
ज्वाल्ल च्वड्गु भूतिमाता दक्व सिनं मिखातई
थिथि थासं पास तय माल कायेता सोइ
अः
बाज्या अजिं देक तगु लतै त्वते मते स्व
लतै दसा सुका हनं स्वाय खानी स्व
हनं हलिमे ख्वपदेया भूतिमाली भ्रभ्र धाई
तुन्ही, हिटी, पीठ दक्व लेले ताई ।

धाकुफय् उवःफय ल्यड च्वनिमखु

जंगाराम ज्याख्व

औंसी नं मखु पुन्ही नं मखु
ग्रहणया ख्युंगु जालं भुन रे
थ्वः इलय् हलिमय स्वः
काः स्वःथें स्वयक बिल रे ॥

धाकु फय् वल पश्चिमयूनं रे
हाकुक्क तपुल तुइ जः नं
गंः की धया वल स्वःरे
लाखें लसीं न्हिला नं ॥

जन जनया मने तल स्वः
गपाय चः खिंयावगु रे
दोकाय चौपु भुत प्रेत तःस्वः
उसी दड वगु वाः चायेकल रे ॥

होसहे मरेक तींः तींः न्हल स्वः

पला पतीं मिः त्याः च्याक रे
दरवार, सम्पदा, छें मध अमिसं
भस्मयड नौः यात रे ॥
डमसेट्या तालय् प्याखं हुल
लाखे लसीं लय् लय् ताय रे
बिचया मता मखान अमिसं
ख्युंगु जःलं भुन रे ॥

माँ ब्वा हय् लुमांक छोय् स्वः
अवसरवादी ख्वपा पुल रे
धाकु फय्या ल्यु ल्यु वय
गवः फय जुया कयन रे ॥

ओम हरि नारायण धय
थाना प्याखं हुल रे
घः मचसीं मिखा तिसीड

क्वाः क्वाकं नं भपिल रे ॥

तः तः मत कयंगु थ्वः ई
ब्यंकेगु धय जुल स्वः
लाः हिया सब थुपुं लाखेलसीं
हदाय लाक वल स्वः ॥

ईः लाः कुम्हया घः चानं खः
गवः फय् धाकुफय् ल्यड च्वनी मखु स्वः
ज्यापु ज्यामीया थ्वः हलिमय्
कतया चहपह मय स्वः ॥

जीगु मखु भीगु धय मनंतुड
वर्ग संघर्षया मिः च्याके रे
थः कत मरूगु समाज नं
भीसं थाना निस्वाने रे ॥

खप नगरपालिकाया ज्या भवः त

समाजय ह्यूपा हयता साहित्य

कार्तिक १ गते

प्रगति पुस्तकालय व प्रगति सामुदायिक सिकाइ केन्द्र या मंकः गवसालय 'समाजय ह्यूपा हयता साहित्य' धाय्गु मू नारा ज्वडः शनिबार वाकुपति नारां द्योथाय सुजमारी खप नगरपालिका ब्यागु आधारभूत तह ब्यागु 'चिनाखँया धिंधिबल्लासं' खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुं आना ब्वंगु चिनाखय जनताया सेवा याय् मःगु भावना दुथ्यागु खौं काडः दिल ।

महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाया लुमन्ति गवसःगवगु उगु ज्याइवःसं मू पाहाँ प्रजापतिजुं साहित्यं गरिब जनताया सेवा याय मःगु, समाजया बिम्ब साहित्य जूइगु खौं नपां समाजवादी व्यवस्थाय ब्रुसां निसैं सीय त्यइगु इलयतक स्वइगु, समाजवादी व्यवस्थाय जनताता अपलं सुविधा दैगु, जीवनया सुनिश्चितता, उथियंयंक व्यवहार व देश व जनताप्रति समर्पित जूइगु खौं काडः दिल ।

वयकलं खप नगरपालिकां ज्येष्ठ नागरिकपिन्ता स्वइगु संस्था न्याकय्ता तालिम बियो चवडागु खौं नपां राज्य शिक्षा व स्वास्थ्य सेवाया व्यवस्था याय्मः धायो दिल ।

खप नगरपालिकाया का.वा. वडाध्यक्ष छोरीमैया सुजखुं साहित्यं समाजय् दःगु मचः, मगा, मछिंता कियो जनताता गवाकय्गु ज्या याइ धायो दिल ।

खप नगरपालिका वडा नं. ९ नेमकिपाया प्रतिनिधि काशिलाल प्रजापतिं प्रगति पुस्तकालयं इलय ब्यलय् रचनात्मक ज्या याडः जनताता सचेत याडः वयो च्वंगु खौं काडः दिल ।

चिनाखँ धिंधि बल्लाया छम्हा ल्यज्यामि हरिहर तिमिल्लिसनां थाना ब्वंगु चिनाखयँ देशभक्तिया भावना व थःगु पहः दःगु खौं प्वकसे बौद्धिक सम्पत्ति खुयो काय्मज्यू धायो दिल ।

नेम्हा म्हा ल्यज्यामि ज्ञानसागर प्रजापतिं थीथी रचनात्मक ज्या याडंतु च्वनय मगु, विदेशीयाडः च्वंगु चलखेलं दे थःगु तुतिखय दानय् मफूगु खौं नपां देशभक्तिया भावना दयमः धायो दिल ।

मेम्हा ल्यज्यामि रुपकेशरी उलकं साहित्यया महत्व कांसे थःगु नेपु चिनाखँ न्यंकः दिल । उगु ब्वनयकुथिया नायो रवीन्द्र प्रसाद कुसीया नायोसुई जूगु उगु ज्याइवःसं साफूकुथि निःस्वानामि विष्णुगोपाल कुसी, पूर्व नायोपुं विश्वराम प्रजापति, प्रेम प्रजापतिपिसं नं न्वचु तयो द्यूगु खःसा सबिन्द्र व प्रवेश प्रजापतिं नं न्वचु तयो द्यूगु खः । तःलापुं साहित्य प्रेमी पिन्ता प्रमुख प्रजापतिजुं सिरपा लःल्हाडः द्यूगु खः ।

भिन्तुना ज्याभवः : नखा चखा भीगु म्हासिइका

कार्तिक २ गते

खप नगरपालिकाया गवसालय जूगु २०८२ सालया स्वन्ति नखाया लसताय नगरपालिकाया कर्मचारीपुं मुडः भिन्तुना कालबिल ज्याइवःसं खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जुं स्वन्ति नखा डायकेगु इवलय स्वनिलगल् न्देदा-प्यदा हाँनिसैं बिस्कं दिन खानय दयो वगुलिता विकृति मजईकेता फुक्कसिनं कुतः यायमःगु, संस्कृति भीगु म्हासिइका जूगुलिं थुकी बिस्कं बिस्कं याकय्गु ज्या यापिन्ता जनतां म्हासिइके मःगु नपां जनता सचेत जुयमः धायो दिल ।

नखा चखा बलय फोहोर जूइगुलिं कर्मचारीपिसं भाचा

सचिह व खुइच्यागूगु खप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

अपः जिम्मा कायो ज्या सानय मःगु, भीसं आन्तरिक पर्यटकता पुँजीकाथं कायगु कुतः याडः चवडागु खाँ ब्याकसे वयकलं त्वाल्य जूइगु थीथी ज्याइवःता नं ध्यान तयो देता आर्थिक रुपय बल्लाकयता स्वदेशी वस्तु छ्यलय मःगु खाँ नं काडः दिल ।

वयकलं अध्ययन जीवनय त्वःमफिइगु अंग थें जूइगु खाँ ब्याकसे नेपःया शिक्षा उत्पादनमुखी व लाहातय ज्या दैगु काथं याडः जनशक्ति बबलांकय मःगु खाँ नं काडः दिल ।

उपप्रमुख रजनी जोशी खप नगरपालिका नपां तताकैहँया स्वापु दःगु चीनया स्वशासित क्षेत्र तिब्बतया भ्रमण इमानदारीपूर्वक सेवा याय्ता राजनीतिक प्रणाली, इमानदार नेता, कार्यकर्ता व कर्तव्यनिष्ठ जनता जूसा देश व समाजया मथां विकास जूइगु खाँ

थुइकागु खाँ नं काडः दिल ।

खप नगरपालिकाया वडा नं. ७ या वडाध्यक्ष उकेश कवां जुं राजनीतिक इमानदारिता व विज्ञान तथा प्रविधिं दे मथां हज्याइगु, खप नगरपालिकां नेमकिपाया सिद्धान्त कःघाडः देश व जनताया सेवा याडः वगु खाँ काडः दिल ।

खप नगरपालिकाया प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वसन्त भट्टराई जुं कर्मचारीपुं राष्ट्र निर्माणय हज्याडः, बिदा साफू ब्वडः छ्यलय मःधायो दिल ।

वडा नं. ९ या वडाध्यक्ष रवीन्द्र ज्याख्वं नखा चखा व समाजय मछिनिगु ज्या मयाय्ता धायो दिल । कर्मचारी एशोसियसनया दुजः गणेशलाल फाँजुं नं न्वचु तयो द्यगु खः ।

समाजवादी व्यवस्था भिंकय्ता जनताकय् समाजवादी व्यवहार दयमः

कार्तिक ८ गते

नी न्हयकगु विविध भाषा साहित्य सम्मेलन नेपाल मजदुर किसान पार्टीया नायो भाजु नारायणमान बिजुक्छें (रोहित) जुया मू पाहाँलय मङ्गलबार मध्यपुर थिमि नगरपालिकाया तुलननी क्वचाल ।

सांस्कृतिक गुरु हर्षबहादुर प्रजापतिजुं उलेज्या याडः द्यगु सम्मेलनसं नायो भाजु बिजुक्छें समाजवादी व्यवस्थांजक फुक्क समस्या ज्यंकय् फैगु खाँ ब्याकसे समाजवादी क्रान्ति तः लाकय्ता छगू ऐतिहासिक युग बिय फगु जूसां गुब्ले गुब्ले परिस्थितिखय् नं भर परय जुय योगु खाँ ब्याकसे गुब्लेतक समाजवादी व्यवस्थाता योग्यपुं मनु दैमखु उब्लेतक समाजवाद मवैगुलिं उकिया लागिं जनताकय् समाजवादी व्यवहार दयमः धायो दिल ।

वयकलं थः कम्युनिष्ट धाइपुं अलय काय म्हायपुं विदेशय छ्वयता दलाली याडः जूइगु खाँ ज्या मिलय मजु धायो दिसे व्यक्ति हत्या व सशस्त्र क्रान्तिजक समाजवाद वै धःगु खाँ मिलय मजुगु उकिया लागिं जनताकय् समाजवादी व्यवहार व पहः (आचरण) मदयक मगा धायो दिल ।

नेपाल मजदुर किसान पार्टीया केन्द्रीय दुजः नपां खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुं नेपाल संवत् डायकिगु स्वनिगः दुनयँ तलेजुया साइतकाथं जुइगु व स्वन्ति दिकुमयासें स्वन्तक डायकिगु खाँ ब्याकल ।

एमाले, माओवादी, कांग्रेस पटक-पटक सरकारय् वाडः जनविरोधी ज्या यागु, भ्रष्टाचारीता छुट ब्यगुलिं युवा पुस्ताया आक्रोश भाद्र २३ व २४ या घटनाय प्वंकगु खाँ नपां संरा. अमेरिकी सरकारं 'रङ्गीन क्रान्ति' धायो थीथी देशय एनजीओ व आइएनजीओपाखं विद्रोह याकः थःगु अनुकूल सरकार निःस्वानयगु दुष्प्रयास याडः वगु खाँ वयकलं काडः दिल ।

वयकलं भीसं राजनीतिक परिस्थिति थुइकः चवनय मःगु खाँ नपां विविध साहित्य सम्मेलनया दबु छगू ज्या साडः नैपुं वर्गया ब्वनयकुथि, विश्वविद्यालय हे खः धायो दिल नपां स्यंकय्गु, थुयगु व मितयो बियगु ज्याखं ह्युपा मवैगु खाँ ब्याकसे वयकलं राजनीतिक बन्दोबस्त व नीति निर्णयखय् ह्युपा ह्यता संघर्ष याय मःगु, भ्रष्टाचार मदयकेता भ्रष्टाचारीपिनिगु सम्पत्ति जफतनिसें मृत्युदण्डतक बियफैगु कानुन दयके मः धायो दिल ।

जलस्रोत विज्ञ रतन भण्डारी देया फुक्क प्रदेशया उथिंग्यक

विकास मजुगु या मू हुनि सरकारय्
वापुं दलतय्सं जिम्मा कायो ज्या
मयागुलिं खः धायो दिल ।

त्रिभुवन विश्व विद्यालयया
प्राध्यापक तारालाल श्रेष्ठ
प्रतिक्रियावादी बिचः कः घाडः जुयगु
धायगु पटक पटक आत्महत्या यायगु
थें जुडगु खाँ ब्याकसे प्रगतिशील बिचः
ज्वडः हज्याय मः धायो दिल ।

वयकलं खपया साहित्यक
ज्याइवःसं राजनीतिक पार्टीया सक्रिय
सहभागिता व चासो मेमेपिसं नं सयके
मः धायो दिल ।

स्तायु विशेषज्ञ डा. रुपेश
चक्रधरं प्रेसर (उच्च रक्तचाप) या
बिरामीपिसं न्हिया न्हिथं वास नयगु बाहेक मेगु उपाय मरु धायोदिसे
तिलय वैगु (छारे रोग) ता द्यो प्याहाँ वगु, बोक्सी वगु धायो
अन्धविश्वासय् च्वनय् मज्यूगु उच्च रक्तचापया ल्वय यायपिसं जिवयता
निंगु स्वस्थयकर नसा नयो स्वस्थ जीवनशैली न्ह्याकय् मः धायो
दिल ।

वरिष्ठ साहित्यकार कृष्ण मोहन जोशीं साहित्यकारपुं
नेखरं क्वाडगु नीतिखय् च्वनय मज्यूगु नपां अलमलगु साहित्य च्वय
मज्यू धायो दिल । नपां साहित्य समाजया न्हयकं धःसां न्हयकं
पिनय यायगु पहः जक क्यनिगुलिं साहित्यं समस्या जक मखु समस्या
ज्यंकय्गु लाँपु नं क्यनय् मः धायो दिल ।

बालरोग विशेषज्ञ सरिता
प्रजापतिं बजारय् दैगु पेयपदार्थ व नसा
त्वँसां तापाक्क मचातय्ता तयमःगु नपां
मचात बलय्निसें अमिता भिंगु बानी व
चरित्रया दयकेता अभिभावकपिसं विशेष
काथं ज्या याय्मः धायो दिल ।

विविध भाषा साहित्यिक
समाजया नायो भाजु प्रेम के. निडरं
'भिन्तुना ज्याली संस्कृति ल्यंकः म्वाकः
तय्गु छगू अभियान खः धायो दिल ।

नाइराम प्रजापतिया सभा
नायोलय जूगु ज्याइवः सं ग्वसाखलःया
नायो विजय प्रजापतिं लसकुस व राजकुमार
प्रजापति सुभाय न्वचु बियो द्यूगु खः ।

सम्मेलन हाँ न्हू दँ ज्याली बोडे, नगदेश, बहाखा बजार,
भुलांख्यः नेगःपुखु, बालकुमारी जुयो तुलननी थ्यंकः क्वचःगु
खः ।

सम्मेलनय् साहित्य पाखय् सिलिभिया प्रजापति न्हाप, दिनानाथ
पोखरेल ल्यू व गंगाराम ज्याख्व ल्यू या ल्यू व बुद्ध लामां हःपा सिरपा
त्याकगु खः ।

ज्याइवःसं खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुं
सांस्कृतिक गुरुपिन्ता हानय् ज्या यागु खःसा सिरपा नं लःल्हाडः
द्यूगु खः ।

सम्मेलनया मू पाहाँ बिजुकछेंजुं 'विविध' साहित्य बुलेटिन
पिताब्वज्या नं याडः द्यूगु खः ।

खप नगरपालिकाया वडा नं. ७ पाँचाखेले सुचुकुचु ज्याइवः

सच्छि व खुड्यागूगु खप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्याया उवसालय भिन्तुना न्याली

कार्तिक ८ गते

नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्या मु गुथि खपया गवसालय नेपाल संवत् १९४६ या न्हूँ देँ या लसताय भिन्तुना न्याली खपया सुजमारी त्वालं खप नगरपालिका वडा नं. ६, ७, ८, ९, १० व तःमारीपाखं वडा नं. १, २, ३, ४ व ५ या थीथी सांस्कृतिक पुचः बाजागाजा, कासामिपुं, टिम, क्लब, पुच, ब्वनयकुथि व सकलें जनतात भिन्तुना न्याली नपां बजार चाहिलः खौमा त्वालया मास्टर जगत सुन्दर मल्लया इवातां (सालिकय्) मू पाहाँ, पाहाँ व थीथी बाजा खलः या नायोपुं व गुरुपिसं स्वमः क्वखायकः स्वम्हु देछायो लायकुली जूगु सभासं ब्वति कायो दिल ।

न्यालीसं मजदुर, किसान, व्यवसायी, शिक्षक, प्राध्यापक, कर्मचारी, वकिल, इन्जिनियर, पत्रकारत नपां थीथी पेसा व लागया दृष्टि मयाकं दुध्यागु खः । अथेहे धाँ, धिमे, बाँसुरी, भजन, माक प्याखं, लाखे प्याखं नपां सच्छि व ड्यगु स्वयो अपः बाजा गाजा पुचः त ब्वति कःगु खः ।

भिन्तुना सभासं नेपाल मजदुर किसान पार्टीया छ्याञ्जे प्रेम सुवालं समाजया परम्परागत नखाचखात रचनात्मक ढङ्गं डाय्केमगु अलय देश विदेशया जुयो च्वंगु न्हूँ न्हूँगु घटनाया खाँ थुइकः तयमः धायो दिल ।

दे मरुसा देया कला-संस्कृति, सम्पदा व भाषा मल्यनिगु खानय् दःगुलिं देशभक्तिपूर्ण भावना कःघाडः हज्याय मःगु खाँ ब्याकसे वयकलं देशय अपलं ज्यासाडः नैपुं ज्यापु ज्यामिया भिं जूइगु काथं राजनीतिक ह्यूपा ह्यमःगु अथेनं जनताया ह्यूपाय् धात्थेगु खाँत तपुयो छ्वयता देशी विदेशी प्रतिक्रियावादी शक्तिं नक्कली आन्दोलन व विद्रोह हछ्याइगु खाँ नं काडः दिल ।

वयकलं नेपालय् थें हे अः इन्डोनेसिया, मोरक्को, मडागास्कर थजगु देशय युवा पुस्ताया आन्दोलन जूगु अलय उगु आन्दोलनता अमेरिकी साम्राज्यवाद थःगु भिंखय् छ्यलयता स्वगु खाँ नं काडः दिल ।

थुडः, स्यंक, मितयो ह्यूपा मवइगु खाँ ब्याकसे छ्याञ्जे सुवालं राजनीतिक बन्दोबस्त व नीति निर्माणय् ह्यूपा ह्यता संघर्ष याय मःगु, भ्रष्टाचार मद्यकेता भ्रष्टाचारीतय्गु सम्पत्ति जफत याडः मृत्युदण्ड तकया सजाय जुय मःगु विदेशय सम्पत्ति

तयमरुगु कानुन दयके मःगु, शिक्षा, स्वास्थ्य थजगु लागाय निजीकरण मद्यके मःगु उत्पादनया मू मू साधनत राष्ट्रियकरण याय मःगु खाँ काडः दिल ।

वयकलं पुँजीवादी व्यवस्थाय मन्त्री त हिलिगु पुलांगु बग्गीखय् सलौं हिलिगु थें जक जूइगु खाँ नपां पुँजीवादी व्यवस्थां जनताया समस्या न्हांकय् मफैगुली समाजवादी व्यवस्था निःस्वानयता हज्याय मः धायो दिल । नपां समाजवादी व्यवस्था वैज्ञानिक सिद्धान्त व सोचकाथं समाजता धात्थेगु प्रगतिपाखय यंकिगु धात्थेगु खाँ पूर्व सोभियत संघ, चीन, क्युवा, प्रजग कोरिया थजगु देशया उदाहारण बियो स्पष्ट याडः दिल ।

सभासं पीडाकगु नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्या गवसाखलःया नायो भाजु रबिन्द्र खर्बुजां न्हूँ देँया भिन्तुना देछासे नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्यां समसामयिक, राजनीतिक, समाजिक विषय नपां जनताया धात्थेगु सः साहित्य व न्वचुपाखं श्वयकः जनताता ग्वाकः वयो च्वंगु खाँ काडः दिल ।

सभाया नायो नपां नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्या मु गुथिया नायो भाजु आशा कुमार चिकं बञ्जारं नखा चखाया सामाजिक व आर्थिक अर्थया खाँ कुलः स्वयो छलफल याय मःगु खाँ काडः दिल । वयकलं किजापुजाया लोकोक्ति दुनय उब्लेया समाजया वर्ग भेद व अन्याय अत्याचारया अलय संघर्षया बाखं लुकुं बिडः च्वंगु खाँ काडः दिल ।

सभासं नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्या मु गुथिया छ्याञ्जे नरेश खत्रीं नं न्वचु तयो द्यगु खः ।

प्यालेस्टिनी जनतापाखं देशभक्तिया खाँ सय्के मः

कार्तिक ५ गते

ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुं न्हू दँया इलय सकल नेपःमिपिसं राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय घटना ब्वडः, थुइकः देश विकासय् योगदान याय मःगु खाँ कुलः दिल । नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्या यलया ग्वसालय जूगु भिन्तुना कालबिल ज्याइवःसं प्रमुख प्रजापति जुं नखा चखा डाय्केगु खाँ जुयो च्वंगु अन्योलता मदय्केता सकल नेवः समुदायं कुतः याय्मः धायो दिल ।

वयकलं न्हंगु पुस्ता (जेन-जी) या आन्दोलनं दलतयगु सरकार क्वथयो न्हंगु सरकार दयकगु दः । संविधानया अखः उब्बेया समस्या ज्यंकय्ता निर्दलीय पहःया सरकार दयकसां देशया राजनीति संवैधानिक लाँपुइ लिता हयो बांलागु लाँ पुइ डाय्गु खःसा निर्वाचनय वानय्गु जुई धायो दिल ।

विकासया नामय लुट, चरम भ्रष्टाचार, न्ह्यागु लागाय भागबन्डाय नियुक्ति व व्यक्तिगत व दलगत स्वार्थया लागिं जक ज्या सानिपुं दलतय्सं याडः थौया सड्कट इहँ वगु खाँ ब्याकसे वयकलं थौया अवस्था वगुलि सरकारी व गैरसरकारी संस्थातय्गु चलखेल जुयफःगु लिं एनजीओ व आइएनजीओपाखं सतर्क जुयमः धायो दिल ।

संरा. अमेरिकां गरिब व मेमेगु विकसित देशय आक्रमण याडः प्राकृतिक स्रोत व साधनता थःगु लाहातय लाकय्गु याडः वयो च्वंगु खाँ ब्याकसे अमेरिकी राष्ट्रपटि ट्रम्प यागु जथाभावी कर नीति व तानाशाही प्रवृत्तिया विरोध्य अमेरिका ब्याक अमेरिकी जनतां आन्दोलन याडः च्वंगु दः, ट्रम्प हलिमय नाड्गय जुयो च्वंगु दः, मेपिनिगु छँ मितापिनिगु छँ नं छन्हु मिं न्वइ धाय्गु

उदाहरण अमेरिका जुयो च्वंगु दः धायो दिसे वयकलं प्यालेस्टिनी जनतापाखं देशभक्तिया पाठ सयके मःगु खाँ नपां आना ६७ हजार स्वयो अपः प्यालेस्टिनीतयसं ज्यान पाडः जुसां इजरायलया विरुद्ध ल्वाडः हलिमयया जनताता अमिसं देशभक्तिया खाँ काडः च्वंगु दः धायो दिल ।

नेपाल मजदुर किसान पार्टीया केन्द्रीय दुजः राजवीर डंगोल समाजवादय् जक ज्या साडः नैपुं वर्ग मुक्तिया सास ल्हाय फैगुलिं समाजवादया लागिं भी फुक्क छपा छधि जुयो हज्याय मः धायो दिल ।

नेपाल भाषा साहित्य तःमुंज्या यलया नायो कवीन्द्र डंगोलया सभा नायोलय जूगु उगु ज्याइवःसं महेन्द्र ब्रम्हचार्य जुं जेन-जी आन्दोलनया खाँ काडः दिसे अः याय्म्हा सरकारपाखं नं बांलागु ज्या या आशा याय मफैगु खाँ काडः दिल ।

ज्याइवःसं कवि रामेश्वर श्रेष्ठ 'जलन' महन्त महर्जन, सुजिता महर्जन पिसं नं समसामयिक विषयलय च्वयो तःगु चिनाखँ ब्वडः न्यंकगु खः ।

नागरिकता ठवँथें इयगु वस्तु मखु

कार्तिक १० गते

ख्वप नगरपालिका वडा नं. ७ कार्यालयपाखं थुगुसी

नागरिकताया लागिं सिफारिस कःपुं ल्यासे ल्याम्होपिन्ता कार्तिक १० गते मुंकः ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जुं नागरिकता व्यक्ति व राज्यता स्वाइगु दस्तावेज जूगुलिं जथाभावी नागरिकता इय मज्यू धायो दिल ।

वयकलं विदेशीतय्सं नागरिकता कःसा नागरिकया हक लुटय याडः काइगु बिचः प्वंकसे हिंखुदा दतकीं नागरिकता बिइगु अलय हिंच्यादा दयनिं तिनि मताधिकार विइगु कानुनी व्यवस्थां द्रलंढ ल्यासे ल्याम्हो पुं मताधिकारं वञ्चित जइगु खाँ काडः दिल ।

ल्यासे ल्याम्होपिसं मदिक मेहनत व परिश्रम याय मःगुली बःयासे वयकलं अःपुगु मखु थाकुगु ज्या यायता हज्याय मःगु, अःपुगु

सच्छि व खुड्यागूगु खप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

थमन याडः थाकुगु कतता त्वःतय्गु बानी त्वःत अःथाकूक मेहनत याःसा भविष्य बांलाइ धायो दिल ।

वयकलं विदेशय् च्वंपिन्ता नं मताधिकार बियगु खाँ न्यनय बलय हायँपुसां नेपःया आर्थिक व प्राविधिक क्षमतां व अः याय फैगु खानय मरु धायो दिल ।

जेनजी भदौ २३ र २४ गते यागु आन्दोलनया विषयलय खाँ कुलदिसे वयकलं 'न्याथिन्योगु भ्वागवगु सिमा क्वथय्ता जूसां छत्थु छ्वाय हे मः । नेपःया शासक दलत नेका, एमाले व माओवादी नं भ्रष्टाचारे लुकुबिडः सिद्धान्त व नैतिकतां त्वःत वानय धुकुपुं खः । न्हूगु पुस्ताया आन्दोलनया फसं नेन्हूया दुनय हे पुइकः यंकल ।' धायो दिल ।

वयकलं न्हूगु पुस्ताया ल्यासे ल्याम्होपुं स्थानीय, राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय विषयलय थुइकः च्वनय मःगु खाँ नपां गुलिं सिनं स्थानीय खाँ हे मस्युगु दुःखया खाँ खः धायोदिसे न्हूगु पुस्ता छगू नं छगू विषयया विज्ञ जुयमः धायो दिल ।

अधिवक्ता पुरुषोत्तम ग्वाछां तःताजिया नागरिकता व उकिया महत्वया खाँ ब्याकसे ल्यासे ल्याम्होपुं थःयत्थें जूयो जूसा गालय दुनय यो उकिं न्हूगु पुस्ता थीथी विषयलय प्रशिक्षण कायमः धायो दिल ।

खप नगरपालिका वडा नं. ७ या वडाया दुजः हरिरत्न गोर्खालीं थगु ल्याम्होबलयया अवस्थाय् फयमःगु दुःखया खाँ काडः दिलसा मेम्हा वडाया दुजः हिरा छ्याजुं नं ल्यासे ल्याम्होपिसं याय मःगु व याय फैगु ज्याया खाँ काडः दिल ।

चीनया अनुसन्धानकर्ता सिओड पो खप नगरपालिकाय

कार्तिक ११ गते

खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुनपां खप नगरपालिकाया ब्वनाय नेपाल भ्रमणय भ्रःपुं चीनया छोडछिड समाज विज्ञान अध्ययन प्रतिष्ठानया अनुसन्धानकर्ता सिओड पो नपांया पुचः खप नगरपालिकाया सभा कक्षसं नपालाय्गु भ्रुवल्य नगर प्रमुख प्रजापति जुं स्वम्हु बियो खादा क्वखायक अलय तकातपुली पुइक सांस्कृतिक नगरी लसकुस याडः दिल ।

प्रमुख प्रजापति जुं चिनिया पुचःया भ्रमण व नेगू पक्षया अनुभव कालबिलं छम्हासिं मेम्हासिता थुइके फैगु अलय सय्के दैगु मौका दैगुआशा प्वकसे चीनया राष्ट्रपति सिचिन फिङया न्ह्यलुवाय जुयोच्चंगु चीनया चतारं विकासं नेपःमिपिसं अपलं सय्के मालिगु खाँ काडः दिल ।

नेपःदे व चीन थिइकःच्वंपुं जला खाला जक मखुसं भिंपुं जलाखाला खः धायो दिसे वयकलं 'भ्रीगु नेगू देया स्वापु इतिहास क्वति हे पुलां । नेगू दे दश्वीया भ्रमणं भीता अजः थिइक-भिक यंकःच्वंगु दः' धायोदिसे २०७२ सालया न्हूगु संविधान दय्के धुकः जूगु नेगुंतुं निर्वाचनय् खप नगरपालिकाय नेपाल मजदुर किसान पार्टीया उम्मेदवारत त्यागु खाँ व्याकसे वयकलं नेमकिपा वैज्ञानिक समाजवाद निःस्वानयता ज्या साडःच्वंगु कम्युनिस्टपार्टी खः अलय थुगु पार्टी मार्क्सवाद, लेनिनवाद व माओत्से तुङ विचारधाराता मार्ग निर्देशक सिद्धान्त काथ कःघाडः वयो च्वंगु खाँ नं ब्याकः दिल ।

नेपःदे व नेपःमिपिसं 'एक चीन नीति' ता क्वातुक साथ समर्थन याडः वगु खाँ कुलः दिसे वयकलं चीनया थी थी पालिका नपां खप नगरपालिकाया स्वापु छ्यडः यंकय्गु ज्या भ्रुवः जुयो च्वंगु खाँ काडः दिसे नेपः वैपुं विदेशी पर्यटकपुं मध्ये २५ निसं ३०प्रतिशत पर्यटकपुं खपय द्रुवैगु ल्या पिब्वयो दिसे वयकलं चिनियाँ नेता व उच्च पदाधिकारीपिसं खपय चाह्यु भ्रायो जिमिगु उत्साह

अप्वयकगु खाँ काडः दिल ।

खपय चाह्यु वैपुं पर्यटकपाखं वैगु धेबां खपया सम्पदा ल्यंकः, म्वाकः भिक तय्गु, शिक्षा, स्वास्थ्य व विकासया नितिं खर्च याडः वयागु खाँ व्याकसे वयकलं खपया मौलिक उत्पादन व नखा चखाया खाँन काडः दिल ।

नपालाय्गु भ्रुवल्य चीनया छोडछिड समाज विज्ञान अध्ययन प्रतिष्ठानया अनुसन्धानकर्ता सिओड पो जुं नेपःचाह्यु वयागुया तातुना काडः दिसं छोडछिड समाज विज्ञान अध्ययन प्रतिष्ठानं नीति निर्माणया थासय थी थी विषयया अध्ययन अनुसन्धान याडः सरकारता समन्वयकारी भूमिया म्हेतःवयागु खाँ काडः दिल ।

चीनया छगू मुख्य सहर छोडछिड व खपया दश्वी सांस्कृतिक, आर्थिक व व्यापारी अनुभव कालबिल गुलि जुय फै धाय्गु सम्भावना अध्ययन याय्गु मतिं नेपः चाह्यु वयागु खाँ व्याकसे वयकलं छोडछिड दक्षिण पछिम चीनया छगू महत्वं जःगु सहर खः । छोडछिड केन्द्रीय जनसरकार पाखं प्रत्यक्ष शासित सहर मध्ये छगू खः धायोदिसे वयकलं छोयछिडय् ३ करोड जनसंख्या

सचिह्न व खुडच्यागूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

दःगु खाँ नपां खप दे व छोडछिडया दथ्वी सांस्कृतिक, आर्थिक व व्यापारीक कालबिलखय् समन्वय व मंकः ज्या याडः हज्यायता इच्छुक जुयागु खाँ काडः दिल ।

जनसंख्या, विकास निर्माणया लागाय् नेपःदे व छोडछिडया दथ्वी यक्व मिलेय जूगु खाँ काडः दिसे वयकलं बुद्ध धर्मया म् थाय्काथं दयो च्वंगु छोडछिड व सांस्कृतिक नगरया दथ्वी पर्यटन प्रवर्द्धनया अपलं सम्भावना दःगु खाँ काडः दिल ।

चीनया पर्यटक अपलं अपःनेपालय छ्वयो ह्यता कुतः याय्गु खाँ काडः दिसे वयकलं नेगू दे दथ्वीया भ्रमण व अनुभव कालबिलं स्वापु क्वातुकयता अज अःपुडगु खाँ काडः दिल ।

उगु भूवल्य छोडछिड समाज विज्ञान अध्ययन प्रतिष्ठानया ऊ क्वाड हुई, लि खाड, छोडछिड नगरपालिकाया प्रतिनिधि तु जिअनताओ व छोडछिड अन्तरराष्ट्रिय आदान प्रदान केन्द्रया उपनिर्देशक छन हुवायु व थाइ स्याओसापुं भःगु खः । अथेहे खप नगरपालिकापाखं उपप्रमुख रजनी जोशी, वडाध्यक्षपुं रवीन्द्र ज्याख्व (९), उकेश क्वां (७), योगेन्द्रमान बिजुक्छे (५), प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वसन्त भट्टराई व प्रशासकीय अधिकृत दामोदर सुवाल पुं न भःगु जुल । उगु भूवल्य थःवं थवय उपहारत कालविल ज्याभूवः नं जुल ।

प्रतिनिधिपुचलं खपया लायकु लाग्ना व तःमाही लाग्ना नपां या थासय् नं भायो स्वयो द्यूगु खः ।

प्रजिअ धिमिरेता विदाइ

सरुवा जुयो भःम्हा प्रमुख जिल्ला अधिकारी नमराज धिमिरेता स्वम्हू बियो, नगरपालिकाया पिथनात नपां लोकं ह्वागु म्हवयखा भूयो उपहार काथं लः ल्हाडः दिसे विदाइ याडः दिल ।

वयकलं देशभक्त कर्मचारीपिसं न्याथिन्योगु परिस्थिति नं देश व समाजप्रति इमानदार जुयो ज्यासानिगु खाँ काडः दिल ।

प्रजिअ धिमिरें थमनं जिम्मेवजारी कायागु च्यान्हू हे मरुबलय नेपालय् जूगु जेन-जि प्रदर्शन जूगु अथेनं मेथाय स्वयो खपय म्हवया जक क्षति जूगु खाँ नपां आन्दोलन, विपद व नखाचखां याडः खपय तस्कं म्हवचा ई दक ज्या सानय् खांगु खाँ काडः दिल ।

गृह मन्त्रालयं प्रजिअ धिमिरे नेला हूँ जक खपय सरुवा जुयो भःगु अः राष्ट्रिय परिचय पत्र व पञ्जिकरण विभागय सरुवा जुयो भःगु खः ।

कार्तिक १२ गते

खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जुं खपय नं

परिमार्जित पाठ्यक्रमया अभिमुखीकरण

कार्तिक १२ गते

खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जुं न्हा थें तु अः नं परिभार्जित स्थानीय पाठ्यक्रम काथं ब्वंकयेता धायो दिसे, इलय ब्यलय पाठ्यक्रमता परिमार्जित यायां यंकय् मःगु मान्यता काथं थी थी स्वापु दःपिनि पाखं वगु सुभावा व छलफल लिपा खप नगरपालिकां छगू तगिं निसैं च्यागू तगिं तक्या पाठ्यक्रम परिमार्जन याडागु खाँ काडः दिसैं ब्वनामिपिसं ब्वंकय्गु नपां नपां संस्कार नं स्यनय्गु तातुडः स्थानीय पाठ्यक्रम दयकागु नपां थुगु पाठ्यक्रम ब्वंकसां निसैं ब्वनामिपिसं कला संस्कृति, सम्पदा व परम्पराखय् चासो तःगु दः धायोदिल ।

सच्छि व खुड्यागुगु खप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

खप नगरपालिकां मौलिक संस्कृति, परम्परागत ज्ञान, सीप व सभ्यताया तस्कं तःमिगु नगर खः धायोदिसे वयकलं थानाया सरकार इलय ब्यलय पाठ्यक्रम परिमार्जन याय मफूगुलिं नेपःया ल्यासे ल्यम्होपुं विदेशय दापुं ज्यामि जुयमःगु खः धायोदिल ।

पाठ्यक्रम निर्माण व परिमार्जन कार्यदलया कजि वडा नं. ५ या वडाध्यक्ष योगेन्द्रमान बिजुक्छेजुं पाठ्यक्रम परिमार्जन याय्ता ग्वाहाली याडः द्यूपुं सकलसिता सुभाय देछासे खपया शिक्षा चवजायकेता थजगु ज्याभूवः याडः तुं चवनयमः धायोदिल ।

अथेहे नगर शिक्षा शाखा प्रमुख साधुराम फुयाल व कार्यदलया दुजः रोशन राज तुइतुई नं न्वचु तयो द्युगु खः । थुगु ज्या भूवः कार्तिक १२, १३ व १४ गते तक जूगुखः ।

जनताता सम्मान याइगु संस्कृति हछ्याय मः

कार्तिक १३ गते

खप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जुं छुं नं ज्या तःहां चिच्याहां मदैगु, ज्यायाता सम्मान यायमःगु खौं ब्याकसे थाकालिपुं ज्येष्ठ नागरिकपिन्ता स्वइपुं कर्मचारीपिसं बांलाक व्यवहार याय मःगु खौं नपां थः सन्तानतयता नं भिंगु शिक्षा व बांलागु व्यवहार स्यनय् मगू खौं ज्येष्ठ नागरिक हेरचाह सम्बन्धी तालिम क्वचःगु ज्याइवःसं काडः दिल ।

न्ह्याम्हां मनूतय्सं धेवा वा सेवाया ज्या धायो ल्यइगुलिं ज्येष्ठ नागरिकया हेरचाह सेवा जूगुलिं थुगु ज्यायाता गौरवया ज्या ताय्कः म धायो दिसे वयकलं खप नगरपालिकां अपलं स्थानीय स्रोत व साधन छ्यलः वगु खौं नपां समाजय ह्युपा ह्यगु खःसा छम्हा छम्हा मनूतय्के निःस्वार्थ जुयो सेवा याय्गु भावना दयमः धायो दिलसा थमनं सयागु ज्याखं समाजया सेवा याय मःगु अलय ज्या मः वानेगु स्वयो ज्याखं मःवैगु लकस दय्केमः धायो दिल । उकीं तालिमय् काय्गु ज्ञान ज्याखय छ्यलयबलय् लिचवः काथं वइगुलिं

बांलाक ज्या याइगु आशा प्वंकः दिल ।

वडा नं. ९ या वडाध्यक्ष रवीन्द्र ज्याख्वं स्थानीय सरकार अभिभावक थें जूइगुलिं ज्येष्ठ नागरिकपिनिगु सेवा याय्गु मतिं खप नगरपालिकां आदर निकेतन चाय्कः हज्यायगु मतिं तालिम न्ह्याकगु खौं नपां अःवयो ज्येष्ठ नागरिकपिन्ता स्वैगु ई म्हवें जुयो वांगुलिं हेला जूपुं ज्येष्ठ नागरिकपिन्ता स्वयमःगु खौं काडः दिल ।

अथेहे वडा नं. ६ या वडाध्यक्ष हरिराम सुवाल नगरपालिकाया चुनावी घोषणापत्रकाथं आदर

निकेतन चाय्के तांगु खौं नपां समाजवादी व्यवस्थाय् बुसानिसें मसितलय राज्यं जनताया सेवा याइगु ज्या सिइकः थुगु ज्याइवः न्ह्याकय् तांगु अः नागरिकपिनिगु कष्टकर जीवनता गथे अःपुक न्ह्याकय् बियगु धाय्गु मतिं आदर निकेतन चाय्केतांगु खौं काडः दिल ।

कार्यपालिकाया दुजः रोशन मैयौं सुवाल छें खापातिकं ज्येष्ठ नागरिकपुं दैगुलिं अमिता मःकाथं बिचः यायमः धायो दिल ।

अथेहे प्रशिक्षक सुन्दर सुवाल 'केयर गिभर' पेशा छगू शारीरिक व भावना नपां स्वापु दैगु पेशाया खौं काडः दिलसा प्रशिक्षार्थीमध्ये किसु सुवालं तालिमय कायागु ज्ञानया खौं काडः दिलसा वडा नं. ६ या वडा दुजः सिद्धिराम अवालं नं न्वचु तयो द्युगु खः ।

नगर प्रमुख प्रजापति जुं २७ म्हा ब्वतिकःपिन्ता दःसिपौ लः ल्हाडः द्युगु खःसा खप नगरपालिकाया घोषणापत्र काथं ६ नं वडाया आदर निकेतन चाय्केगु कुतः यागु खः ।

ज्येष्ठ नागरिक हेरचाहया तालिम क्वचाल

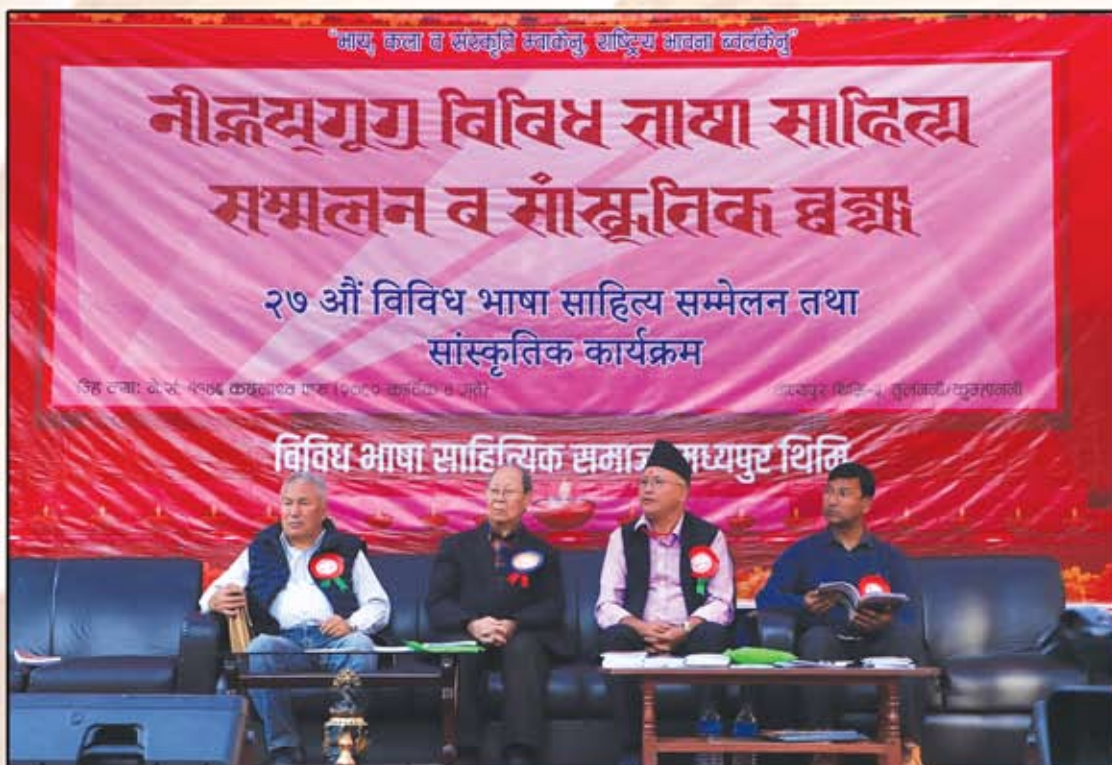
(२०८३ कार्तिक १३ गते)

स्थानीय पाठ्यक्रम परिमार्जन ज्याइवः

(२०८३ कार्तिक १३ गते)

नीहयगूग विविध भाषा साहित्य सम्मेलन, मध्यपुर थिमि
कार्तिक ४ गते

